

ชาอุดิอาระเบียในความขัดแย้งระหว่างชาอุดิอาระเบียกับกาตาร์
ระหว่าง ค.ศ. 2017 - 2021

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SAUDI ARABIA IN THE CONFLICT BETWEEN SAUDI ARABIA AND QATAR
DURING 2017 - 2021

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์

ชาอูติอาระเบียในความขัดแย้งระหว่าง

ชาอูติอาระเบียกับกาดาร์ ระหว่าง ค.ศ. 2017 - 2021

โดย

น.ส.ปณิสา พหลเดชา

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

----- ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตัน)

----- อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์)

----- กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีวินท์ สุพุทธิกุล)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ปณัสยา พหลเดชา : ซาอุดีอาระเบียในความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์
 ระหว่าง ค.ศ. 2017 - 2021. (SAUDI ARABIA IN THE CONFLICT BETWEEN SAUDI
 ARABIA AND QATAR DURING 2017 - 2021) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ชูเกียรติ
 พันสพรประสิทธิ์

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ซาอุดีอาระเบียตัดสินใจ
 ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ ระหว่าง ค.ศ. 2017 - 2021 โดยใช้แนวคิดมหาอำนาจ
 ในระดับภูมิภาค การศึกษาพบว่าซาอุดีอาระเบียใช้ความเป็นมหาอำนาจกำหนดทิศทางการเมือง
 ทั้งหมดในภูมิภาคตะวันออกกลางและไม่ต้องการให้กาตาร์แสดงศักยภาพและบทบาทในทุกมิติ
 เกินหน้าซาอุดีอาระเบีย กล่าวคือ หลังทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา กาตาร์ดำเนินนโยบาย
 ต่างประเทศเพื่อยกระดับบทบาทของตนในภูมิภาคตะวันออกกลาง ทำให้ซาอุดีอาระเบียมองว่า
 เป็นความพยายามที่จะขยายอิทธิพลแข่งกับตน การตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ในครั้งนี้
 ถือเป็น การแสดงถึงความเหนือกว่าทางอำนาจ โดยใช้มาตรการลงโทษขั้นเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้
 ซึ่งอำนาจ อิทธิพล และผลประโยชน์ของซาอุดีอาระเบีย และเป็นการจัดระเบียบภูมิภาคตะวันออก
 กลางเสียใหม่เพื่อให้กาตาร์กลับมาอยู่ในวงล้อมอำนาจและปฏิบัติตามแนวทางของซาอุดีอาระเบีย

สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	ลายมือชื่อนิสิต
ปีการศึกษา	2565	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6280071924 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: Saudi Arabia, Qatar, Regional Power, Middle East

Panatsaya Paholdaecha : SAUDI ARABIA IN THE CONFLICT BETWEEN SAUDI ARABIA AND QATAR DURING 2017 - 2021. Advisor: Assoc. Prof. CHOOKIAT PANASPORNPRASIT

This research paper aims to study factors behind Saudi Arabia's decision to cut off diplomatic relations with Qatar during 2017 - 2021 by consulting with the regional power concept. The study finds that Saudi Arabia manipulates its leading power to control all political directions in the Middle East region, and not allowing Qatar's potential and roles to exceed Saudi Arabia in any dimensions. This is due to the fact that since the 2000s, Qatar has pursued its foreign policy to enhance its roles in the Middle East region, being perceived by Saudi Arabia as an attempt to expand its influence in competition with Saudi Arabia. The severing of diplomatic ties with Qatar is seen as a sign of Saudi Arabia's superiority, using its severe punishment measures to preserve power, influence and interests of Saudi Arabia, and reorganizing the Middle East region by bringing Qatar back to its circle of power and follow the direction from Saudi Arabia.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: International Relations

Student's Signature

Academic Year: 2022

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์อย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและ ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด ทั้งด้านเนื้อหาและการใช้ภาษาของผู้วิจัย จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตัน ประธานกรรมการสอบ สารนิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีวินท์ สุพุทธิกุล กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่เสียสละเวลา ให้คำแนะนำแนวทางปรับปรุงเนื้อหาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทุกท่านที่คอยช่วยเหลือตลอดห้วงการศึกษาและ การจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณครอบครัวและคุณสร้อยัญญ์ รวมถึงกัลยาณมิตรที่น่านรักทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้เขียนตลอดระยะเวลาที่จัดทำสารนิพนธ์ จนทำให้ผู้เขียนสามารถ สำเร็จการศึกษาได้ในที่สุด

ปณัสยา พหลเดชา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	
กิตติกรรมประกาศ.....จ	
สารบัญ.....ฉ	
สารบัญภาพ.....ช	
บทนำ.....1	
ข้อมูลทั่วไปของซาอุดีอาระเบียและนโยบายต่างประเทศของซาอุดีอาระเบีย.....10	
นโยบายต่างประเทศของซาอุดีอาระเบีย.....11	
บทบาทของซาอุดีอาระเบียในภูมิภาคตะวันออกกลาง.....14	
ความสัมพันธ์ระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์.....19	
ความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์ ใน ค.ศ.2017.....23	
สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียและกาตาร์ในปัจจุบัน.....34	
บทสรุป.....35	
บรรณานุกรม.....37	
ประวัติผู้เขียน.....46	

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่แสดงจุดผ่านแดนคลองซ้ลา	4

ซาอุดีอาระเบียในความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์ ระหว่าง ค.ศ. 2017 – 2021

บทนำ

ภูมิภาคตะวันออกกลางได้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่าง ๆ ของโลกนับตั้งแต่ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา และปัจจุบันนี้ก็ยังคงความเป็นภูมิภาคที่มีความอ่อนไหวมากที่สุดของโลก ทั้งในด้านยุทธศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง และวัฒนธรรม¹ ภูมิภาคตะวันออกกลางถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของโลก โดยเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างทวีปแอฟริกา เอเชีย และยุโรป เปรียบเหมือนศูนย์กลางของเส้นทางการค้าระหว่างตะวันออกและตะวันตก ถึงแม้ว่าภูมิภาคตะวันออกกลางจะเป็นดินแดนที่มีผลผลิตทางการเกษตรจำกัด และไม่ค่อยมีทรัพยากรอื่น ๆ มากนัก แต่ก็ยังเป็นภูมิภาคที่มีแหล่งสำรองน้ำมันดิบอยู่ใต้ดินจำนวนมากในพื้นที่ส่วนใหญ่รอบ ๆ อ่าวเปอร์เซียซึ่งทำให้ดินแดนนี้มีความมั่งคั่งร่ำรวยมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก โดยเฉพาะซาอุดีอาระเบียที่มีปริมาณน้ำมันสำรองและการส่งออกน้ำมันสูงที่สุดในโลก โดยมีน้ำมันสำรอง 2.6 แสนล้านบาร์เรล หรือ 1/5 ของโลก²

ซาอุดีอาระเบียถือเป็นชาติมหาอำนาจหนึ่งของภูมิภาคตะวันออกกลาง เป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ 4 ใน 5 ส่วนของพื้นที่ทั้งหมดของคาบสมุทรอาระเบีย เป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญทางการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจในโลกอิสลาม กลุ่มอาหรับและภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยรัฐบาลซาอุดีอาระเบียเน้นนโยบายการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพภายในประเทศ ในขณะเดียวกันก็พยายามเสริมสร้างบทบาทความเป็นผู้นำในโลกมุสลิมและกลุ่มอาหรับและให้ความสำคัญกับความร่วมมือในกรอบคณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับ (Gulf Cooperation Council, GCC) เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นและความมั่นคงของกลุ่มประเทศอาหรับรอบภูมิภาคอ่าวเปอร์เซีย³

¹ ศราวุฒิ อารีย์, นักวิจัย. สารานุกรมตะวันออกกลาง: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. โครงการจัดทำสารานุกรมตะวันออกกลาง.; สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2551. <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>. (สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม, 2565.)

² Oil Reserves in Saudi Arabia <https://www.worldometers.info/oil/saudi-arabia-oil/> (accessed July 20,2022)

³ "ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย", 2565, <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1c15e39c3060009fd4>. (สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์, 2565)

ความร่วมมือ GCC เป็นองค์การความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคในภูมิภาคตะวันออกกลาง ประกอบด้วยรัฐรอบภูมิภาคอ่าวเปอร์เซีย 6 ประเทศ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาห์เรน โอมาน กาตาร์ และ คูเวต ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1981⁴ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ด้านการทูต เศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน รวมทั้งมุ่งมั่นสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศใน GCC เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการค้ากับประเทศอื่นๆ นอกกลุ่ม แต่การก่อตั้งมีเป้าหมายอื่นร่วมกันคือเพื่อต่อต้านอิหร่าน เพราะหวั่นเกรงการส่งออกแนวคิดการปฏิวัติอิสลามอิหร่านที่เกิดขึ้น ใน ค.ศ. 1979⁵ และความขัดแย้งรุนแรงระหว่างซาอุดีอาระเบียกับอิหร่าน จนเกิดเป็นสองขั้วอำนาจสำคัญในภูมิภาคตะวันออกกลาง

GCC ถือเป็นองค์การระดับอนุภูมิภาคที่มีเป้าหมายค่อนข้างท้าทาย กล่าวคือ สมาชิกประสงค์ที่จะเป็นองค์การอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้านการเมือง การทหาร และความมั่นคง และพยายามพัฒนาสู่การเป็นสหภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองนอกเหนือจากด้านเศรษฐกิจและนโยบายทางการเงิน⁶ ซึ่งความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและสังคมของ GCC ค่อนข้างประสบความสำเร็จ โดดเด่นกว่าความร่วมมือด้านการเมือง การทหาร และความมั่นคง อย่างเห็นได้ชัด เช่น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีใน ค.ศ. 1983 จนสามารถพัฒนาเป็นตลาดร่วม (Common Market) ได้ใน ค.ศ. 2008⁷ แต่ความร่วมมือทางการทหารและความมั่นคง ไม่สามารถช่วยยุติหรือแก้ไขปัญหาสงครามอ่าวเปอร์เซีย ใน ค.ศ.1990 ได้⁸ อย่างไรก็ตาม แม้ GCC จะมีซาอุดีอาระเบียเป็นแกนนำหลักที่พยายามจะมีบทบาทนำในภูมิภาคนี้ แต่ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาสมาชิกก็ทำงานด้วยกันอย่างราบรื่น ไม่ปรากฏให้เห็นภาพของความขัดแย้งภายในบ่อยครั้งนัก

ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าเริ่มมีรอยร้าวมากขึ้น แต่ GCC ไม่เคยปะทะขัดแย้งกันรุนแรงหรือใช้กำลังระหว่างกันแต่ก็ไม่ได้เกิดเอกภาพเหมือนในอดีต นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์อาหรับสปริงที่ซาอุดีอาระเบียและกาตาร์มีความเห็นแตกต่างกัน โดยกาตาร์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคตะวันออกกลาง และใช้เครื่องมือสื่อของตนเองอย่างสำนักข่าวอัลจาซีรารายงานข่าวในหลายๆ

⁴ "Secretariat General of the Gulf Cooperation Council," n.d., <https://www.gcc-sg.org/en-us/AboutGCC/Pages/Primarylaw.aspx>. (accessed 20 Jan, 2022)

⁵ "ย้อนรอยร้าวอ่าวอาหรับ สู่อารมณ์ขันสัมพันธ์ซาอุฯ-กาตาร์ และการประชุม GCC ครั้งที่ 41 ที่อาจเป็นจุดเปลี่ยนการเมืองตะวันออกกลาง," 2564, <https://thestandard.co/solidarity-and-stability-agreement-gcc-41/> (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม, 2565),

⁶ "กลุ่มประเทศ GCC มีเป้าหมายที่จะพัฒนาเป็นกลุ่ม Gulf Union ในอนาคต, https://ditp.go.th/contents_attach/85122/85122. (สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน, 2565)

⁷ GCC's Economic Cooperation and Integration: Achievements and Hurdles <https://studies.aljazeera.net/en/dossiers/2015/03/20153316186783839.html> (accessed July 20,2022)

⁸ GCC Failure: An Opportunity for Democracy in the Gulf <https://www.sharnoffsglobalviews.com/gcc-failure-democracy-454/> (accessed July 20,2022)

ประเทศที่เกิดการลุกฮือขึ้นของประชาชนเพื่อที่จะเรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปการเมืองการปกครอง⁹ ทำให้หลายครั้งกลายเป็นกระบอกเสียงให้ประชาชน ในขณะที่ซาอุดีอาระเบียพยายามสกัดกั้นการไหลบ่าของเหตุการณ์อาหรับสปริงไม่ให้เข้ามาในภูมิภาคตะวันออกกลาง เพราะมองว่าเป็นภัยคุกคามและจะนำมาซึ่งการโค่นล้มระบอบกษัตริย์ของประเทศอาหรับ จึงทำให้ซาอุดีอาระเบียไม่พอใจกาตาร์ อีกทั้งปัญหาในอดีตที่สะสมมา เช่น ปัญหาพรมแดนระหว่างกาตาร์กับซาอุดีอาระเบีย¹⁰ ปัญหาการดำเนินนโยบายของกาตาร์ต่อภูมิภาคตะวันออกกลาง¹¹ จนเกิดความขัดแย้งล่าสุดใน ค.ศ. 2017 ที่ซาอุดีอาระเบียและสมาชิกบางประเทศของ GCC ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์

ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ เดินทางเยือนซาอุดีอาระเบียเพื่อร่วมลงนามข้อตกลงขายอาวุธยุทโธปกรณ์มูลค่ากว่า 1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐให้กับซาอุดีอาระเบีย และบรรลุข้อตกลงร่วมกันในการจัดตั้งสถาบันเพื่อต่อต้านกลุ่มมุสลิมสุดโต่ง (Global Center for Combating Extremism Ideology) ณ กรุงริยาด ในวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ.2017 และขอให้ GCC ร่วมกันต่อสู้กับอิหร่าน¹² หลังจากการเยือนเพียงสองสัปดาห์ ซาอุดีอาระเบียประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ด้วยเหตุผลเพื่อปกป้องอธิปไตยของประเทศจากการก่อการร้าย โดยประกาศตัดขาดการติดต่อทางภาคพื้นดิน ทางอากาศ และน่านน้ำ กับกาตาร์¹³ และต่อมาในวันเดียวกัน บาห์เรน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และอียิปต์ ประกาศตัดความสัมพันธ์กับกาตาร์เช่นกัน ด้วยเหตุผลคล้ายกันคือกาตาร์กำลังบ่อนทำลายเสถียรภาพของภูมิภาคตะวันออกกลาง ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่บางประเทศใน GCC เท่านั้นที่ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ แต่ยังรวมถึงประเทศมุสลิมอีกบางประเทศที่ประกาศตามในตอนหลังอย่างมัลดีฟส์ มอริตานิเย่ เยเมน และลิเบีย¹⁴ ทั้งหมดนี้อาจเป็นการใช้อิทธิพลทางการเมืองของซาอุดีอาระเบียในการบังคับให้ GCC บางประเทศและชาติพันธมิตรตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁹ "วิกฤตกาตาร์ : ซาอุฯ กับอียิปต์ ร่วมมือชาติอื่นตัดสัมพันธ์," 2560, <https://www.bbc.com/thai/international-40161395>. (สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2565)

¹⁰ Timeline of Qatar-GCC disputes from 1991 to 2017, *Al Jazeera* Jun 9, 2017 <https://www.aljazeera.com/features/2017/6/9/timeline-of-qatar-gcc-disputes-from-1991-to-2017> (accessed April 21,2022)

¹¹ ความขัดแย้งกาตาร์: ที่มาและผลกระทบ จากทรรศนะของดร.ศราวดี อารีย์, <https://www.voicetv.co.th/read/496231> (สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565)

¹² Drive them out': Trump calls on Muslims to share burden in terror fight <https://edition.cnn.com/2017/05/21/politics/trump-muslim-speech-saudi-arabia/index.html> (accessed on April 21,2022)

¹³ Kingdom of Saudi Arabia Cuts Off Diplomatic and Consular Relations With the State of Qatar <https://www.spa.gov.sa/viewfullstory.php?lang=ar&newsid=1637278> (accessed on Jan 21,2022)

¹⁴ ความขัดแย้งกาตาร์: ที่มาและผลกระทบ จากทรรศนะของ ดร.ศราวดี อารีย์ <https://www.voicetv.co.th/read/496231>. (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565)

วิกฤตการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์ครั้งนี้ไม่ได้เกิดขึ้นครั้งแรก แต่เคยมีสัญญาณตั้งแต่ ค.ศ. 2014 เมื่อซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และบาห์เรน ได้ปิดสถานทูตของตนเองในกรุงโดฮาเพื่อแสดงความไม่พอใจต่อนโยบายต่างประเทศของกาตาร์¹⁵ แต่มาตรการต่อกาตาร์ของซาอุดีอาระเบียและชาติพันธมิตรในครั้งนี้นี้มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับครั้งก่อน นอกจากนี้ ซาอุดีอาระเบียและชาติพันธมิตร GCC ยังประกาศให้ประชาชนชาวกาตาร์ที่อาศัยอยู่ในประเทศตนต้องเดินทางออกภายในสองสัปดาห์ และให้ประชาชนของตนเดินทางออกจากกาตาร์ทันทีเช่นกัน ต่อมา ซาอุดีอาระเบียมีแผนพัฒนาจุดผ่านแดนซัลวา (Salwa) ซึ่งอยู่ติดกับกาตาร์เพื่อเริ่มโครงการขุดคลองที่จะทำให้เขตพรมแดนระหว่างสองประเทศแยกออกจากกัน¹⁶ จะทำให้ซาอุดีอาระเบียไม่มีพรมแดนทางบกติดกับกาตาร์อีกต่อไป และจะเปลี่ยนกาตาร์ให้เป็นประเทศเกาะกลางทะเลแทน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาพที่ 1 แผนที่แสดงจุดผ่านแดนคลองซัลวา

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนับเป็นวิกฤตความแตกแยกครั้งใหญ่อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนใน GCC จึงทำให้มีคำถามวิจัยว่าปัจจัยอะไรที่ทำให้ซาอุดีอาระเบียตัดสัมพันธ์ทางอากาศ ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ ในระหว่าง ค.ศ. 2017 - 2021

สมมติฐานของบทความวิจัยนี้ คือ ปัจจัยที่ทำให้ซาอุดีอาระเบียตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์เนื่องจากซาอุดีอาระเบียต้องการแสดงบทบาทความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคตะวันออกกลาง

¹⁵ ความขัดแย้งกาตาร์ ที่มาและผลกระทบ จากทรศนะของ ดร.ศรารุณี อารีย์ <https://www.voicetv.co.th/read/496231>. (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565)

¹⁶ Saudi Arabia may dig canal to turn Qatar into an island <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/01/saudi-arabia-may-dig-canal-to-turn-qatar-into-an-island> (accessed on January 28,2022).

เพื่อสั่งสอนกาตารว่าอย่าแสดงศักยภาพ ยกกระตบบทบาทของตน และดำเนินนโยบายแตกต่างจากชาอูติอาระเบีย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคตะวันออกกลางของชาอูติอาระเบียรวมถึงศึกษาปัจจัยที่ทำให้ชาอูติอาระเบียตัดสินใจตัดความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกาตาร

บทความวิจัยนี้ใช้แนวคิดมหาอำนาจนำในระดับภูมิภาค (Regional Power) เป็นกรอบการวิเคราะห์ มหาอำนาจมีบทบาทสำคัญจัดระเบียบระหว่างประเทศให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเอง โดยระบบโลกนั้นมีลักษณะเป็นวงจรของความเป็นผู้นำและผู้ถูกรอบนำ ซึ่งทฤษฎีการเป็นมหาอำนาจนำ (Hegemon) เดิมถูกใช้วิเคราะห์ในขอบเขตระดับโลก¹⁷ โดยการครองความเป็นเจ้า (hegemony) คือ การมีอำนาจมากที่สุด (primacy) มีความเป็นผู้นำ (leadership) เน้นการที่รัฐใดรัฐหนึ่งมีอำนาจครอบงำรัฐอื่น โดยใช้อำนาจดังกล่าวปราศจากการใช้ความรุนแรง หรือการบังคับเชิงกายภาพ แต่ใช้อำนาจผ่านกลไกชนิดต่างๆ เพื่อครอบครองความคิด โน้มน้าว และทำให้เกิดการยอมรับมีสถานะครองความเป็นเจ้า (Hegemon) รัฐที่ครองความเป็นเจ้าต้องมีปัจจัยแห่งอำนาจที่มากพอก่อให้เกิดการยอมรับจนนำไปสู่การรวมกลุ่มชั่วคราวได้ การครองอำนาจของรัฐที่มีขีดความสามารถมากที่สุดนั้นก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นลักษณะผู้นำ - ผู้ตาม¹⁸ ทฤษฎีดังกล่าวถูกนำมาประยุกต์ใช้ในระดับภูมิภาคเพื่อพิจารณาว่ารัฐที่เล่นบทบาทหรือพยายามเล่นบทบาทความเป็นมหาอำนาจนำในระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) ที่ตนเองตั้งอยู่

Notte ได้อธิบายคุณลักษณะของรัฐที่จัดได้ว่าเป็นมหาอำนาจในระดับภูมิภาค ไว้ในบทความ How to Compare Regional Powers: Analytical Concepts and Research Topics ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 10 ประการด้วยกัน คือ (1) เป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคที่มีขอบเขตจำกัดแน่ชัดในเชิงภูมิศาสตร์ (2) ใช้กองทัพ เศรษฐกิจ ประชากร และอุตสาหกรรม เป็นเครื่องมือแสดงความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคเพื่อกดดันประเทศอื่น ๆ (3) ใช้อำนาจผ่านการบังคับทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (4) มีความเชื่อมโยงทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมกับภูมิภาค (5) ใช้องค์กรของภูมิภาคและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างอิทธิพลของตนเอง (6) ใช้อิทธิพลผ่านโครงสร้างการบริหารปกครองระดับภูมิภาค (7) มองตัวเองเป็นศูนย์กลางและเรียกร้องตำแหน่งผู้นำในภูมิภาค (8) มีอำนาจกำหนดและชี้นำกิจการระดับภูมิภาค (9) ได้รับการเคารพยอมรับจากรัฐอื่นทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค (10) มีส่วนร่วมในสถาบันเวทีประชุม

¹⁷ จิตติภัทร พูนขำ มหาอำนาจกับสถาปัตยกรรมทางความมั่นคงในเอเชีย – แอฟริกา “เพื่อนบ้าน” พลวัตเชิงอำนาจ ความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560 หน้า 15

¹⁸ อาทิตย์ ทองอินทร์, “การต่างประเทศของชาอูติอาระเบีย ในรัชสมัยของกษัตริย์ซัลมาน อิบน์ अबดุล อะซีซ: มุมมองระดับภูมิภาค,” เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 39 ฉบับที่ 2 (2561). หน้า 5.

ระดับโลกและระหว่างภูมิภาค และแสดงออกถึงยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของตนเอง แต่ในบางครั้งพิจารณาถึงผลประโยชน์ของภูมิภาคร่วมด้วยเช่นกัน¹⁹

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับภูมิหลังความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลาง

วิศรุต เอี่ยมประกอบกิจกล่าวในบทความเรื่อง พลวัตความมั่นคง ภูมิภาคตะวันออกกลาง : ทิศทาง โอกาส และความร่วมมือบนความขัดแย้งว่าหลังเหตุการณ์อาหรับสปริง ใน ค.ศ. 2011 ซาอุดีอาระเบียและอิหร่านสนับสนุนฝ่ายของตัวเองในแต่ละพื้นที่ อิหร่านสนับสนุนกลุ่มนิกายชีอะห์ในที่ต่างๆ ส่วนซาอุดีอาระเบียสนับสนุนกลุ่มนิกายซุนนี หรือกลุ่มที่เป็นพันธมิตรของตัวเองให้มีอำนาจการใช้ความแตกต่างของนิกายทางศาสนาเป็นเครื่องมือนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความไร้เสถียรภาพในภูมิภาคตะวันออกกลาง นอกจากนี้ ยังเกิดปรากฏการณ์ของ Political Islam ที่มีแนวคิดต้องการปฏิรูปภูมิภาคตะวันออกกลางให้เป็นภูมิภาคตะวันออกกลางสมัยใหม่โดยผสมผสานระหว่างระบอบการเมืองการปกครองสมัยใหม่กับแนวคิดศาสนาอิสลามไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืนภาพมุสลิมในอียิปต์²⁰

ดร.ยาสมิน ชัตตาร์กล่าวในบทความเรื่อง พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับภูมิภาคตะวันออกกลาง : พัฒนาการและทิศทางของความสัมพันธ์ว่าความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับประเทศอาหรับอ่าวทั้งหลาย นับได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่มีมิติซับซ้อน ความเป็นเติร์กและความเป็นอาหรับยังคงมีส่วนไม่น้อยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองเป็นไปในลักษณะที่ไม่อาจเรียกว่าเป็นมิตรได้อย่างชัดเจนนัก ยกเว้นกับกาตาร์ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นและพึ่งพาอาศัยต่อกัน เหตุการณ์ที่ความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีและกาตาร์แตกต่างจากกลุ่มประเทศอาหรับอ่าวคือเมื่อเกิดการรัฐประหารในอียิปต์ กาตาร์และตุรกีสนับสนุนอดีตประธานาธิบดีมอร์ซี เพราะมาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่ต่อมาตุรกีมีความพยายามในการรักษาความสัมพันธ์กับชาติอาหรับไว้โดยเฉพาะมิติการค้าและการลงทุน แม้ว่าในมิติการเมืองก็ยังคงอยู่ในช่วงตรงข้ามกรณีอียิปต์และกลุ่มภราดรภาพในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม เมื่ออัยษัตริย์ซัลมาน และเจ้าชายมุฮัมมัด บิน ซัลมาน มีอำนาจในซาอุดีอาระเบีย ทำให้ความสัมพันธ์บางมิติได้รับผลกระทบ เมื่อเจ้าชายมุฮัมมัด บิน ซัลมาน

¹⁹ Detlef Nolte, How to compare regional powers: analytical concepts and research topics <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/38289> p. 892 - 893 (accessed on September 11,2022).

²⁰ วิศรุต เอี่ยมประกอบกิจ และ ภัทราวุธ ภาหา. พลวัตความมั่นคงภูมิภาคตะวันออกกลาง: ทิศทาง โอกาส และความร่วมมือบนความขัดแย้ง *วารสารมุมมองความมั่นคง* สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2564 หน้า 9.

เน้นการดำเนินนโยบายในการร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาโตเดียวกาตาร์ เนื่องจากกาตาร์มีท่าทีที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ซึ่งขัดต่อแนวปฏิบัติที่ซาอุดีอาระเบียและ GCC ยึดถือปฏิบัติกัน²¹

อดิ๊บ ยูซุฟกล่าวในบทความวิชาการเรื่อง กลุ่มภราดรภาพมุสลิมภัยคุกคามต่อซาอุดีอาระเบียว่าซาอุดีอาระเบียมีรูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ปกครองยาวนานมาตั้งแต่ก่อตั้งประเทศแม้จะมีแนวความคิดอุดมการณ์สำนักคิดวะฮาบีแตกต่างกับแนวคิดอิสลามนิยม แต่กลุ่มภราดรภาพมุสลิมในอียิปต์มีแนวคิดแบบสนับสนุนกลุ่มสมัยใหม่นิยมต่อต้านการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การจัดตั้งรัฐอิสลามที่เหมาะสมกับความเป็นรัฐ - ชาติสมัยใหม่สอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตย อีกทั้งแนวคิดของกลุ่มภราดรภาพมุสลิมมีความคล้ายคลึงบางส่วนกับอุดมการณ์ของโคโมนีในอิหร่านซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่ขัดแย้งและเป็นภัยคุกคามต่อราชวงศ์ซาอุดีอาระเบียเสมอมา ทำให้สำนักคิดอิสลามนิยมถูกมองเป็นแนวความคิดที่เป็นภัยคุกคามต่อราชวงศ์ซาอุดีอาระเบียมาตลอด เช่น ซาอุดีอาระเบียได้ขับไล่กลุ่มภราดรภาพมุสลิมออกจากซาอุดีอาระเบียหลังจากที่รัฐบาลซาอุดีอาระเบียเข้าใจอุดมการณ์ของพวกเขาที่เป็นภัยต่อราชวงศ์ ซึ่งชี้ให้เห็นได้ชัดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องของความมั่นคง และความขัดแย้งทางการเมือง รวมถึงการรักษาไว้ซึ่งอำนาจที่มั่นคงของผู้ปกครอง²²

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่างประเทศซาอุดีอาระเบีย

F. Gregory Gause III ได้กล่าวในหนังสือ Saudi Arabia in the New Middle East²³ ช่วงเกิดเหตุการณ์อาหรับสปริงในหลายประเทศ ใน ค.ศ. 2011 ซาอุดีอาระเบียเป็นผู้นำการต่อต้าน เช่น ซาอุดีอาระเบียส่งกองกำลังมาช่วยเหลือเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงของบาห์เรน ซาอุดีอาระเบียได้สนับสนุนทางการเงินแก่อิรักและจอร์แดน นอกจากนี้ ซาอุดีอาระเบียได้สนับสนุนการจลาจลในลิเบียเพื่อโค่นล้มระบอบกัตตาฟีที่มี NATO คอยให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และเป็นผู้นำวางแผนเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในเยเมน ทำให้ประธานาธิบดี Saleh พ้นจากอำนาจ รวมถึงเรียกเอกอัครราชทูตของตนเองออกจากซีเรีย เมื่อเกิดการปราบปรามการประท้วงรุนแรง ซาอุดีอาระเบียได้แทรกแซงและสนับสนุนประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค โดยให้ความสนับสนุนทางการเงินแลกกับผลประโยชน์เรื่องอิทธิพลของตนเอง

²¹ ดร.ยาสมิน ซัตตาร์ พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับตะวันออกกลาง : พัฒนาการและทิศทางของความสัมพันธ์ เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 (2561). หน้า 64 - 65.

²² อดิ๊บ ยูซุฟ กลุ่มภราดรภาพมุสลิมภัยคุกคามต่อซาอุดีอาระเบีย วารสารเอเชียปริทัศน์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ 4 ฉบับที่ 8 ก.ค. - ธ.ค.60 หน้า 19 - 21

²³ F. Gregory Gause III. Saudi Arabia in the New Middle East., Council Special Report No.63, (New York, Council on Foreign Relations, Center for Preventive Actions, 2014). p.15.

นอกจากนี้ หนังสือได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างซาอุดีอาระเบียกับสหรัฐอเมริกาว่า ซาอุดีอาระเบียเป็นประเทศพันธมิตรมุสลิมที่มีความสำคัญมากที่สุดประเทศหนึ่งของสหรัฐอเมริกา ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างซาอุดีอาระเบียและสหรัฐอเมริกาขึ้นอยู่กับน้ำมัน ต่อมาน้ำมัน กลายเป็นเครื่องมือความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ กล่าวคือ สหรัฐอเมริกาได้ผลประโยชน์เรื่อง น้ำมัน แต่แลกกับการดูแลความมั่นคงให้ซาอุดีอาระเบียเป็นการตอบแทน นอกจากนี้ ความมั่นคงที่ทั้ง สหรัฐอเมริกาและซาอุดีอาระเบียให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ป้องกันการขยายอิทธิพลของอิหร่าน ในภูมิภาคตะวันออกกลาง²⁴

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์

Tamkin, Emily, and Robbie Gramer : Why Did Several Arab Countries Suddenly Cut Ties With Qatar ได้อธิบายว่าการตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ในครั้งนี้เกิดจากการที่กาตาร์ สนับสนุนกลุ่มภราดรภาพมุสลิม ซึ่งรัฐบาลอียิปต์ถือว่าเป็นองค์กรก่อการร้าย และให้เงินสนับสนุน กลุ่มหัวรุนแรงและสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มก่อการร้าย อีกทั้งเป้าหมายของการคว่ำบาตรในครั้งนี้ คือการทำให้กาตาร์ไม่มีพันธมิตรชาติอาหรับด้วยกัน โดดเดี่ยวและตัดความสัมพันธ์กับกาตาร์โดย สิ้นเชิง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศของกาตาร์ ในทางตรงกันข้าม การคว่ำบาตรใน ครั้งนี้ทำให้กาตาร์ยังตระหนักว่าต้องกระชับความสัมพันธ์กับรัฐอื่นๆ ในภูมิภาค กาตาร์เริ่มมองหา พันธมิตรที่มีศักยภาพในภูมิภาค โดยมีพันธมิตรที่สามารถสร้างความปลอดภัยให้กับกาตาร์ได้ คือ อิหร่านและตุรกี เพราะทั้งสองประเทศเป็นคู่แข่งของซาอุดีอาระเบีย²⁵

ดร.ศรารุณี อารีย์ ได้วิเคราะห์ว่าการประกาศตัดความสัมพันธ์ในครั้งนี้ มีสาเหตุส่วนหนึ่งคือ กาตาร์มีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างจากซาอุดีอาระเบีย โดยเฉพาะเรื่องการเมืองอนาคตของภูมิภาคตะวันออก กลาง กาตาร์มองว่าตะวันออกกลางควรที่จะเปลี่ยนและปฏิรูปทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปรากฏการณ์กระแสอาหรับสปริงใน ค.ศ. 2011 สำนักข่าวอัลจาซีราของกาตาร์ เข้าไปทำข่าวใน หลายๆ ประเทศที่เกิดการลุกฮือขึ้นของประชาชน เพื่อที่จะเรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปการเมือง

²⁴ F. Gregory Gause III. Saudi Arabia in the New Middle East., Council Special Report No.63, (New York, Council on Foreign Relations, Center for Preventive Actions, 2014). p.23.

²⁵ Tamkin, Emily, and Robbie Gramer, Why Did Several Arab Countries Suddenly Cut Ties With Qatar <https://foreignpolicy.com/2017/06/05/why-did-several-arab-countries-suddenly-cut-ties-with-qatar/> (accessed March 19,2022)

การปกครองในโลกอาหรับ ทำให้หลายครั้งกลายเป็นกระบอกเสียงของประชาชน ทำให้ซาอุดีอาระเบียมองกาตาร์อย่างหวาดระแวง²⁶

Gregory Papish Saudi Arabia vs. Qatar: The Battle for Regional Hegemony The rise of Al-Jazeera's influence ได้อธิบายว่าสำนักข่าวอัลจาซีราสื่อหลักของกาตาร์มักวิพากษ์วิจารณ์ และพยายามกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งภายในซาอุดีอาระเบียและอียิปต์ ซึ่งซาอุดีอาระเบียมองว่ากาตาร์ใช้สำนักข่าวอัลจาซีราเป็นเครื่องมือเพื่อบ่อนทำลายพวกเขา เช่น สำนักข่าวอัลจาซีราเผยแพร่นโยบายของซาอุดีอาระเบียต่อชาวปาเลสไตน์ซึ่งเป็นประเด็นที่ทำให้ซาอุดีอาระเบียถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง ทำให้ซาอุดีอาระเบียเรียกเอกอัครราชทูตของตนเองในกรุงโดฮากลับประเทศทันที เพื่อแสดงความไม่พอใจ²⁷

Isaac Odion Iyayi, Bashiru Salihu & Olalekan Waheed กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านและกาตาร์ว่า อิหร่านและกาตาร์สถาปนาความสัมพันธ์กันใน ค.ศ. 1972 โดยอิหร่านเป็นรัฐแรกๆ ที่ยอมรับกาตาร์ ในอดีตกาตาร์เคยเรียกเอกอัครราชทูตของตนประจำอิหร่านกลับประเทศ หลังจากซาอุดีอาระเบียประหารชีวิตผู้นำศาสนิกายชีอะห์ ทำให้เกิดการโจมตีสถานเอกอัครราชทูตของซาอุดีอาระเบียในอิหร่าน เพื่อแสดงจุดยืนเข้าข้างซาอุดีอาระเบีย แต่เหตุการณ์คว่ำบาตรกาตาร์ใน ค.ศ. 2017 ทำให้กาตาร์กลับไปมีความสัมพันธ์กับอิหร่านเต็มรูปแบบ แลกเปลี่ยนของกระทรวงการต่างประเทศกาตาร์ว่ากาตาร์จะส่งเอกอัครราชทูตกลับไปประจำการที่อิหร่าน และปรารถนาที่จะกระชับความสัมพันธ์ทวิภาคีกับอิหร่านในทุกมิติ ทั้งนี้ได้อธิบายเพิ่มเติมว่ากาตาร์มีแท่นขุดก๊าซธรรมชาติบริเวณที่เรียกว่า North Field เป็นแหล่งก๊าซธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในโลกและเป็นแหล่งรายได้สำคัญของกาตาร์ แต่เป็นพื้นที่อยู่ติดกับแหล่งก๊าซธรรมชาติของอิหร่าน กาตาร์ไม่มีกำลังทหารพอที่จะปกป้องแหล่งพลังงานนี้ ทำให้ต้องมีนโยบายที่เป็นมิตรกับอิหร่าน ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเป็นไปด้วยดีเสมอมา เนื่องจากมีผลประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อกาตาร์โดนคว่ำบาตร อิหร่านได้ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่กาตาร์โดยส่งอาหารและสินค้าต่าง ๆ ให้กาตาร์²⁸

²⁶ ความขัดแย้งกาตาร์: ที่มาและผลกระทบ จากทรศนะของดร.ศราวดี อารีย์ <https://www.voicetv.co.th/read/496231> (สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2565)

²⁷ Gregory Papish Saudi Arabia vs. Qatar: The Battle for Regional Hegemony The rise of Al-Jazeera's influence <https://docplayer.net/198233095-Saudi-arabia-vs-qatar-the-battle-for-regional-hegemony-the-rise-of-al-jazeera-s-influence.html> (accessed March 19,2022)

²⁸ Isaac Odion Iyayi, Bashiru Salihu Adigun Olalekan Waheed “Iran-Qatar Relations And The Gulf Regional Crisis” https://www.researchgate.net/publication/355245404_Iran-Qatar_Relations_And_The_Gulf_Regional_Crisis (accessed March 19, 2022)

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เช่น ถ้อยแถลง สุนทรพจน์ คำประกาศ ของกระทรวงการต่างประเทศและของผู้นำ เป็นต้น และศึกษาเอกสารชั้นรอง เช่น หนังสือ บทความ วารสาร สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้ข้อมูลจากภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

บทความวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 5 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นบทนำกล่าวถึงที่มาและความสำคัญของการวิจัย ส่วนที่สองเป็นข้อมูลทั่วไปของซาอุดีอาระเบียและนโยบายต่างประเทศของซาอุดีอาระเบีย ส่วนที่สามเป็นบทบาทของซาอุดีอาระเบียในภูมิภาคตะวันออกกลางและความสัมพันธ์ระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์ ส่วนที่สี่เป็นสาเหตุความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์ และส่วนที่ห้า เป็นบทสรุป

ข้อมูลทั่วไปของซาอุดีอาระเบียและนโยบายต่างประเทศของซาอุดีอาระเบีย

ซาอุดีอาระเบียเป็นประเทศขนาดใหญ่สุดบนคาบสมุทรอาระเบีย มีพรมแดนติดกับหลายประเทศ ทิศเหนือติดกับอิรักและจอร์แดน ทิศตะวันออกติดกับคูเวต กาตาร์ บาห์เรน และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ทิศตะวันตกติดกับอียิปต์ และทิศใต้ติดกับเยเมน ทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดกับโอมาน และติดกับอ่าวเปอร์เซีย ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทะเลแดงทางทิศตะวันตก²⁹ ขนาดพื้นที่ประมาณ 2,000,000 ตารางกิโลเมตร³⁰ ปัจจุบันซาอุดีอาระเบียมีประชากรประมาณ 36 ล้านคน ประชากรของประเทศนับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะนิกายซุนนีแนวทางวะฮาบี ร้อยละ 85-90 และนิกายชีอะห์ ร้อยละ 10-15³¹

ด้านการเมืองการปกครอง ซาอุดีอาระเบียปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตามกฎหมายพื้นฐาน (Basic Law) ซึ่งเป็นเสมือนรัฐธรรมนูญของประเทศ³² มีกษัตริย์เป็นประมุขและดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนคณะรัฐมนตรี (Council of Ministers) และมีอำนาจแต่งตั้งสภาที่ปรึกษา (Majlis al-Shura) ที่ประกอบด้วยสมาชิก 150 คน มีวาระดำรง

²⁹ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1c15e39c3060009fd4?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870> (สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2565)

³⁰ General Information about The Kingdom of Saudi Arabia <https://www.stats.gov.sa/en/page/259#:~:text=Area%3A,of%20around%20%2C000%2C000%20square%20kilometers.> (accessed August 1, 2022)

³¹ Saudi Arabia 2021 International Religious Freedom Report <https://www.State.Gov/Wp-Content/Uploads/2022/05/Saudi-Arabia-2021-International-Religious-Freedom-Report.Pdf> (accessed August 1, 2022)

³² ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1c15e39c3060009fd4?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870> (สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2565)

ตำแหน่ง 4 ปี ซึ่งสภาที่ปรึกษามีอำนาจออกกฎหมายอย่างจำกัด เนื่องจากกฎหมายส่วนใหญ่ที่จะประกาศใช้ต้องผ่านการเห็นชอบจากกษัตริย์ นอกจากนี้ ไม่มีระบบพรรคการเมืองในซาอุดีอาระเบีย แต่มีการรวมกลุ่มผลประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อเรียกร้องทางการเมือง ได้แก่ กลุ่มศาสนา กลุ่มธุรกิจน้ำมัน และกลุ่มรณรงค์เพื่อสิทธิสตรี³³

ด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากรที่สำคัญคือ น้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติเป็นพื้นฐานและเป็นตัวนำในการพัฒนา กล่าวได้ว่าซาอุดีอาระเบียเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกน้ำมันอันดับหนึ่งของโลก อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญใน องค์การร่วมประเทศผู้ผลิตน้ำมันเพื่อการส่งออก (Organization of the Petroleum Exporting Countries OPEC) และการรักษาเสถียรภาพราคาน้ำมันของตลาดโลก ในฐานะที่เป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกน้ำมันรายใหญ่ที่สุดของโลก³⁴

นโยบายต่างประเทศของซาอุดีอาระเบีย

ซาอุดีอาระเบียให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคง จึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายพึ่งพาตะวันตก ทั้ง สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส โดยการทำสนธิสัญญาด้านความมั่นคงระหว่างกันโดยเฉพาะเรื่องการค้าอาวุธด้วย ไม่เพียงแต่ป้องกันประเทศของตนเองเท่านั้น ซาอุดีอาระเบียยังให้ความสำคัญในเรื่องการปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่มประเทศอาหรับในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยซาอุดีอาระเบียแสดงออกผ่านการเป็นผู้นำโลกมุสลิม ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เหล่าประเทศต่าง ๆ³⁵

การค้นพบแหล่งน้ำมันในซาอุดีอาระเบีย ใน ค.ศ. 1938 เป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้ซาอุดีอาระเบียกลายเป็นประเทศที่ร่ำรวยและทรงอิทธิพลของโลก ช่วงเวลาดังกล่าวสหรัฐอเมริกาตระหนักดีว่าความมั่นคงทางพลังงานผ่านความสัมพันธ์อันดีระหว่างซาอุดีอาระเบียและสหรัฐอเมริกามีความสำคัญอย่างยิ่ง³⁶ ใน ค.ศ. 1945 ช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่สอง ประธานาธิบดีแฟรงกลิน ดี โรสเวลต์ของสหรัฐอเมริกา มีโอกาสได้พบปะกับกษัตริย์อับดุล อาซิส กษัตริย์ของซาอุดีอาระเบีย และ

³³ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย <https://www.nia.go.th/almanac/almanacpage/23/> (สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2565)

³⁴ F. Gregory Gause III. *Saudi Arabia in the New Middle East*. Council Special Report No.63, (New York, Council on Foreign Relations, Center for Preventive Actions, 2014). p.3

³⁵ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1c15e39c3060009fd4?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870> (สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2565)

³⁶ F. Gregory Gause III. *Saudi Arabia in the New Middle East*. Council Special Report No.63, (New York, Council on Foreign Relations, Center for Preventive Actions, 2014). p.23

บรรลุข้อตกลงความร่วมมือทางทหารและความมั่นคงระหว่างสองประเทศ และหารือร่วมกันเกี่ยวกับการวางท่อลำเลียงน้ำมันจากซาอุดีอาระเบียเข้าไปยังทะเลเมดิเตอร์เรเนียน³⁷

น้ำมันกลายเป็นเครื่องมือที่ทำให้ซาอุดีอาระเบียมีอำนาจต่อรองในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น³⁸ ในช่วงสงครามระหว่างอิสราเอลและอาหรับ ซาอุดีอาระเบียปรับขึ้นราคาน้ำมันหลายเท่าตัว ในเวลาเพียงไม่กี่เดือน เพื่อกดดันมหาอำนาจตะวันตก³⁹ ต่อมาใน ค.ศ. 1973 ซาอุดีอาระเบียเป็นผู้นำในกลุ่ม OPEC ที่ตัดสินใจงดการส่งออกน้ำมันให้สหรัฐอเมริกา แคนาดา ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ และอังกฤษ ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำมันอย่างหนักในประเทศดังกล่าว และทำให้น้ำมันดิบเพิ่มสูงขึ้นหลายเท่าตัว⁴⁰ ซาอุดีอาระเบียจึงมองว่าตนเองเป็นมหาอำนาจนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมา ซาอุดีอาระเบียเผชิญภัยคุกคามจากการปฏิวัติอิสลามของอิหร่านใน ค.ศ.1979 และสงครามระหว่างอิรัก - อิหร่าน ใน ค.ศ. 1980 ความกังวลต่อภัยคุกคามดังกล่าว ทำให้มีการประชุมหารือของรัฐมนตรีต่างประเทศของทั้งหกประเทศ ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1981 ณ กรุงริยาด และได้เห็นชอบร่วมกันจัดตั้ง GCC ต่อมาได้จัดการประชุมระหว่างประเทศสมาชิก GCC ขึ้นครั้งแรกในวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ.1981 ณ กรุงอาบูดาบี⁴¹ เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาค รวมทั้งเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการทหารและการค้ากับประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ ซาอุดีอาระเบียมุ่งกระชับความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค เช่น ประกาศขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน รวมทั้ง เห็นชอบกับกลุ่มสันนิบาตอาหรับ และองค์การสหประชาชาติที่จะแก้ไขปัญหาในภูมิภาคตะวันออกกลาง และพยายามสร้างบทบาทในเวทีระหว่างประเทศ เช่น การรับสมัครเลือกตั้งเป็นประธานสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติใน ค.ศ. 1991 ทั้งนี้ ซาอุดีอาระเบียถือเป็นประเทศผู้บริจาค

³⁷ F. Gregory Gause III. *Saudi Arabia in the New Middle East*. Council Special Report No.63, (New York, Council on Foreign Relations, Center for Preventive Actions, 2014). p.23

³⁸ How Saudi Arabia is tying its oil and foreign policies together <https://www.belfercenter.org/publication/how-saudi-arabia-tying-its-oil-and-foreign-policies-together> (accessed August 1, 2022)

³⁹ The U.S. And Saudi Arabia Since The 1930s <https://www.fpri.org/docs/media/fn1421-me-ottaway.pdf> (accessed august 1, 2022)

⁴⁰ Saudi Arabia was a leading proponent of the 1973 embargo. The 1973 Arab Oil Embargo: The Old Rules No Longer Apply <https://www.npr.org/sections/parallels/2013/10/15/234771573/the-1973-arab-oil-embargo-the-old-rules-no-longer-apply> (accessed August 7, 2022)

⁴¹ Cooperation in the Arabian Gulf <https://www.aljazeera.com/news/2005/5/8/cooperation-in-the-arabian-gulf> (accessed August 7, 2022)

รายใหญ่ของโลกที่ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่หลายประเทศทั้งในภูมิภาคตะวันออกกลาง ภูมิภาคเอเชีย และภูมิภาคแอฟริกา⁴²

ในช่วงเหตุการณ์อาหรับสปริง ใน ค.ศ. 2010 ทำให้ระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยในกลุ่มประเทศอาหรับถูกท้าทายโดยกลุ่มนิยมแนวทางอิสลามการเมือง ซาอุดีอาระเบียต้องการคงไว้ซึ่งสถานะเดิมของตนเอง จึงพยายามสกัดกั้นเหตุการณ์อาหรับสปริง⁴³ เพราะความท้าทายดังกล่าวถือเป็นภัยคุกคามต่อบรรดาระบอบกษัตริย์ในประเทศอาหรับทั้งหลาย หลังเหตุการณ์อาหรับสปริง ซาอุดีอาระเบียมีนโยบายช่วยเหลือยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงเพื่อป้องกันการลุกฮือของประชาชน⁴⁴ ขณะเดียวกันได้สนับสนุนการเงินแก่ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยเหมือนกัน เช่น จอร์แดน โมร็อกโก เพื่อให้สามารถรับมือกับกระแสลูกฮือปฏิวัติของประชาชนในประเทศ⁴⁵

ซาอุดีอาระเบียเร่งปราบปรามและต่อต้านการก่อการร้าย โดยกวาดล้างเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายในประเทศ มีการกำหนดรายชื่องค์กรหรือกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่นิยมความรุนแรงไว้ในบัญชีทางการ เช่น ขบวนการอัลกออิดะห์ ขบวนการฮิสบูลเลาะห์ ขบวนการภารตภาพมุสลิม เนื่องจากผู้ใช้อำนาจและชนชั้นปกครองของซาอุดีอาระเบียไม่ต้องการให้ขบวนการเคลื่อนไหวและกลุ่มอนุรักษนิยมทั้งในและต่างประเทศที่มีแนวคิดนิยมความรุนแรงฉวยโอกาสอ้างความชอบธรรมจากของศาสนา⁴⁶

ปัจจัยน้ำมันกลายเป็นแรงกดดันหลักที่ทำให้ซาอุดีอาระเบียต้องปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อความอยู่รอด เนื่องจากรายได้ที่เกิดจากน้ำมันไม่มีความยั่งยืน จนนำไปสู่นโยบายการกระจายความหลากหลายทางทางเศรษฐกิจ (Diversified Economy) ซึ่งเป็นหลักการประการหนึ่งในวิสัยทัศน์ Saudi Vision 2030 ที่เปิดตัวใน ค.ศ. 2016 วิสัยทัศน์ 2030 นี้เป็นยุทธศาสตร์ที่ดึงความแข็งแกร่ง

⁴² Saudi Arabia: Aid as a Primary Foreign Policy Tool <https://carnegieendowment.org/2020/06/09/saudi-arabia-aid-as-primary-foreign-policy-tool-pub-82003> (accessed August 7, 2022)

⁴³ อติบ ยูซุฟ กลุ่มภราดรภาพมุสลิมภัยคุกคามต่อซาอุดีอาระเบีย วารสารเอเชียพิจารณ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ 4 ฉบับที่ 8 ก.ค. – ธ.ค.60 หน้า 19 - 21

⁴⁴ เข้าใจการเมืองของกลุ่มประเทศ GCC <https://deepsouthwatch.org/node/10890> (สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม, 2565)

⁴⁵ F. Gregory Gause III. *Saudi Arabia in the New Middle East*. Council Special Report No.63, (New York, Council on Foreign Relations, Center for Preventive Actions, 2014). p.15.

⁴⁶ ซาอุดีอาระเบียยุคใหม่ ท้าทายทุกความเปลี่ยนแปลง https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=44393 (accessed August 13, 2022)

ของซาอุดีอาระเบียทั้งด้านศาสนา การลงทุน เพื่อก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน วิสัยทัศน์ 2030 ทำให้ซาอุดีอาระเบียก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เช่น ใน ค.ศ.2017 ผู้หญิงซาอุดีอาระเบียได้รับอนุญาตให้ขับรถ ใน ค.ศ.2019 ร้านอาหารในซาอุดีอาระเบียยกเลิกกฎแบ่งแยกพื้นที่ชายหญิง⁴⁷ ความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้กระแสความนิยมเจ้าชายมุฮัมมัด บิน ซัลมาน ในประเทศมีมาก โดยเฉพาะจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ ต่างจากภาพลักษณ์ของพระองค์ในเวทีโลก⁴⁸ อย่างไรก็ตาม ซาอุดีอาระเบียภายใต้การนำของเจ้าชายมุฮัมมัด บิน ซัลมาน กลับเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและความไม่สงบในหลายประเทศเพื่อลดอิทธิพลของอิหร่านในภูมิภาคตะวันออกกลาง เช่น สงครามการเมืองเยเมน สงครามซีเรีย เป็นต้น⁴⁹ จะเห็นได้ว่านโยบายต่างประเทศของเจ้าชายมุฮัมมัด บิน ซัลมาน เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ ใช้ความเด็ดขาดและปฏิบัติการทางทหารอย่างดุเดือดแบบไม่เคยมีมาก่อน

บทบาทของซาอุดีอาระเบียในภูมิภาคตะวันออกกลาง

ซาอุดีอาระเบียดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยพยายามมีบทบาทนำมาตลอดในทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลาง แต่บทบาทดังกล่าวเริ่มถูกท้าทายโดยอิหร่านนับตั้งแต่การปฏิวัติอิหร่านใน ค.ศ. 1979⁵⁰ ซาอุดีอาระเบียมองว่าอิหร่านพยายามส่งออกการปฏิวัติไปประเทศอื่น ๆ รอบภูมิภาคอ่าวเปอร์เซีย และสร้างความไร้เสถียรภาพขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลาง ทำให้ซาอุดีอาระเบียเกิดความไม่พอใจและรู้สึกไม่มั่นคงในระบอบการปกครองของตนเอง จึงเกิดการแบ่งขั้วกันในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยมีซาอุดีอาระเบียเป็นแกนนำที่สำคัญของประเทศพันธมิตรที่นับถือนิกายซุนนีกับอิหร่านที่เป็นแกนนำพันธมิตรของกลุ่มชีอะห์

ต่อมาในช่วง ค.ศ. 1980 สหรัฐอเมริกาและซาอุดีอาระเบียสนับสนุนอิรักทำสงครามต่อต้านการปฏิวัติของอิหร่าน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อโครงสร้างของระบอบระหว่างประเทศในภูมิภาคจากเดิมที่เป็นระบอบไร้ขั้วอำนาจ มาสู่ระบอบสองขั้วอำนาจที่นำไปสู่สงครามตัวแทน โดยมีซาอุดีอาระเบียเป็นแกนอำนาจหลักในภูมิภาคตะวันออกกลาง ที่พยายามรักษาเสถียรภาพของระบอบการเมืองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในภูมิภาคตะวันออกกลาง

⁴⁷ Saudi Vision 2030 As Political Policy to Maintain Ibn Saud's Regime <https://www.ilkogretim-online.org/fulltext/218-1622031921.pdf> (accessed August 13, 2022)

⁴⁸ Paloma González Del Miño David Hernández Martínez *The Salman Doctrine In Saudi Arabia's Foreign Policy: Objectives And The Use Of Military Forces* (Austral: Brazilian Journal of Strategy & International Relations Dec. 2019) p.113-114

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ วิศรุตม์ เอี่ยมประกอบกิจ และ ภัทรารุช ภาหา. พลวัตความมั่นคงภูมิภาคตะวันออกกลาง: ทิศทาง โอกาส และความร่วมมือ บนความขัดแย้ง (วารสารมุมมองความมั่นคง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2564) หน้า 9.

ในระหว่าง ค.ศ. 1989 - 1990 หลังสิ้นสุดสงครามอิรัก - อิหร่าน อิรักเริ่มทำสงครามรุกรานคูเวต ทำให้ซาอุดีอาระเบียเห็นความจำเป็นที่ต้องดึงสหรัฐอเมริกาเป็นพันธมิตรเพื่อโจมตีอิรัก เมื่อสงครามอ่าวเปอร์เซียสิ้นสุดลง ลักษณะโครงสร้างอำนาจในภูมิภาคตะวันออกกลางจึงได้กลายเป็นระบอบสามขั้วอำนาจ โดยมีประเทศศูนย์กลางอำนาจ คือ อิรัก อิหร่าน และซาอุดีอาระเบีย เมื่อสถาปัตยกรรมของระบอบการเมืองในภูมิภาคกลายเป็นสามขั้วอำนาจแล้ว สงครามใหญ่ในภูมิภาคจึงไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยนัก⁵¹ เนื่องจากเกิดการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน หากรัฐใดต้องการครอบครองความเป็นเจ้า รัฐอื่นก็พร้อมที่จะจับมือเป็นพันธมิตรเพื่อตอบโต้อีกฝ่ายทันที

จุดเปลี่ยนสำคัญในภูมิภาคตะวันออกกลางเกิดขึ้นใน ค.ศ. 2003 เมื่อสหรัฐอเมริกาและอังกฤษทำสงครามกับอิรักเพื่อโค่นล้มรัฐบาลซัดดัม ฮุสเซน และก่อตั้งรัฐบาลชีอะห์⁵² ทำให้โครงสร้างอำนาจการเมืองเดิมในภูมิภาคอย่างระบอบสามขั้วอำนาจพังทลายลง กลับไปสู่ระบอบสองขั้วอำนาจแบบยุคเก่า เกิดเป็นสงครามตัวแทน และการยกระดับของบทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ

ต่อมาใน ค.ศ. 2011 ภายหลังจากสงครามอิรักจบลง ได้เกิดเหตุการณ์อาหรับสปริงหรือการลุกฮือของพลเมืองในโลกอาหรับและแอฟริกาเหนือเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยผ่านการชุมนุมประท้วงและเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่อย่างสังคมออนไลน์และสิทธิมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตลอดจนโค่นล้มผู้นำประเทศที่ปกครองประเทศผ่านการผูกขาดอำนาจมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม การลุกฮือที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ความเสมอภาค และการโค่นอำนาจผู้ปกครองเผด็จการเท่านั้น⁵³ แต่ยังต้องการจุดกระแสอิสลามการเมืองที่มีแนวคิดปฏิรูปภูมิภาคตะวันออกกลางให้กลายเป็นภูมิภาคตะวันออกกลางสมัยใหม่ โดยผสมผสานระหว่างระบอบการเมืองการปกครองสมัยใหม่กับแนวคิดทางศาสนาอิสลามไว้ด้วยกันอย่างกลุ่มภราดรภาพมุสลิมในอียิปต์

ในช่วงเหตุการณ์อาหรับสปริง กระแสความคิดทางการเมืองเสรีนิยมและอิสลามการเมืองได้ส่งผลต่ออิทธิพลและแนวคิดของรัฐอาหรับในการกำหนดท่าทีความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ⁵⁴ สำหรับซาอุดีอาระเบียนั้น กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นภัยคุกคามสำคัญต่อราชวงศ์ เพราะเป็นกระแสที่มุ่งทำลายการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ด้วยเหตุนี้ ซาอุดีอาระเบียจึงมี

⁵¹ วิศรุฒ เอี่ยมประกอบกิจ และ ภัทรารุช ภาหา. พลวัตความมั่นคงภูมิภาคตะวันออกกลาง: ทิศทาง โอกาส และความร่วมมือ บนความขัดแย้ง (วารสารมุมมองความมั่นคง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2564) หน้า 9.

⁵² The Iraq War <https://www.cfr.org/timeline/iraq-war> (accessed April 21, 2022)

⁵³ อาหรับสปริง : 10 ปีหลังการลุกฮือทั่วตะวันออกกลาง ประชาชนสุขขึ้นหรือทุกข์ลง, <https://www.bbc.com/thai/international-56043450> (สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2565)

⁵⁴ จรัญ มะลูลีม. แอฟริกาเหนือและตะวันออกกลางหลังอาหรับสปริง วารสารเอเชียปริทัศน์ สถาบันเอเชียศึกษา, 2556 หน้า 51.

เป้าหมายหลักที่พยายามหยุดยั้งกระแสอาหรับสปริงไม่ให้เติบโตขึ้นในกลุ่มประเทศอาหรับเพื่อนบ้าน⁵⁵ เพราะหากปล่อยให้ประชาชาติไทยเติบโตในประเทศหนึ่ง อาจนำไปสู่การเรียกร้องประชาชาติไทยในประเทศอื่น ๆ ของภูมิภาคตามด้วย ด้วยเหตุนี้ การปรากฏตัวขึ้นของประชาชาติไทยและกลุ่มภราดรภาพมุสลิมในฐานะพรรคการเมืองในอียิปต์ จึงได้สร้างความกังวลให้ซาอุดีอาระเบียเป็นอย่างยิ่ง บรรดาประเทศอาหรับอื่น ๆ และ GCC เช่น สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาห์เรน และคูเวต ต่างมีจุดยืนคล้ายตามซาอุดีอาระเบียที่ต้องการปกป้องการแทรกแซงทางการเมืองจากอียิปต์ ทั้งนี้ ซาอุดีอาระเบียถูกมองว่ามีผลประโยชน์แอบแฝงบางประการอยู่เบื้องหลัง กล่าวคือ ประการแรก ซาอุดีอาระเบียต้องการมีอิทธิพลเหนือการเมืองและสังคมของอียิปต์ ซึ่งถือเป็นประเทศอาหรับที่ใหญ่และมีความสำคัญในภูมิภาคตะวันออกกลาง ประการที่สอง ซาอุดีอาระเบียต้องการกดทับบทบาทของกลุ่มภราดรภาพมุสลิม ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นจำนวนมาก และประการสุดท้าย ซาอุดีอาระเบียต้องการช่วงชิงความได้เปรียบจากสถานการณ์ความไร้เสถียรภาพที่กำลังเกิดขึ้นในอียิปต์ เพื่อหยุดยั้งเหตุการณ์อาหรับสปริงไม่ให้ลุกลามเข้ามาในซาอุดีอาระเบียได้ เพราะหากปล่อยให้ความไร้เสถียรภาพเกิดขึ้นในอียิปต์ต่อเนื่องยาวนานกว่าที่ควร อาจนำไปสู่ภาวะสงครามกลางเมืองเหมือนที่เกิดขึ้นในซีเรีย⁵⁶ และทำให้ซาอุดีอาระเบียตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากด้วยประการใดก็ตาม การดำเนินนโยบายของซาอุดีอาระเบียต่ออียิปต์ก็ได้สะท้อนให้เห็นว่าการเมืองในอียิปต์มีความสำคัญต่อการคงไว้ซึ่งอิทธิพลของซาอุดีอาระเบียในภูมิภาคตะวันออกกลางอย่างมาก

ในขณะเดียวกันกับที่ประชาชนในอียิปต์กำลังประท้วงต่อต้านรัฐบาลนั้น ก็ได้เกิดการปะทะกันระหว่างตำรวจกับผู้ชุมนุมขึ้นในบาห์เรน เนื่องจากประชาชนชาวบาห์เรนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นมุสลิมนิกายชีอะห์รู้สึกไม่พอใจการปกครองของชนชั้นปกครองมุสลิมนิกายซุนนี ความขัดแย้งในครั้งนั้นทำให้บาห์เรนประกาศกฎอัยการศึก พร้อมนำกำลังทหารสลายการชุมนุม โดยมีซาอุดีอาระเบียและสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ส่งกองกำลังมาช่วยเหลือบาห์เรนเช่นกัน⁵⁷

ซาอุดีอาระเบียและอิหร่านพยายามใช้เหตุการณ์อาหรับสปริงสนับสนุนฝ่ายของตนในแต่ละพื้นที่ โดยอิหร่านสนับสนุนกลุ่มนิกายชีอะห์ในที่ต่าง ๆ ส่วนซาอุดีอาระเบียก็สนับสนุนกลุ่มนิกายซุนนี

⁵⁵ ศราวุฒิ อารีย์. 2563. ระเบียบตะวันออกกลางในรอบ 1 ทศวรรษ: จากอาหรับสปริงถึงโควิด-19 พิมพ์ครั้งที่ 1. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 81

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน

⁵⁷ Saudi Troops Enter Bahrain to Help Put Down Unrest <https://www.nytimes.com/2011/03/15/world/middleeast/15bahrain.html> (accessed August 1, 2022).

หรือกลุ่มที่เป็นพันธมิตรของตัวเองให้มีอำนาจในที่นั้น ๆ⁵⁸ การใช้ความแตกต่างของนิกายทางศาสนา เป็นเครื่องมือนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความไร้เสถียรภาพในภูมิภาคตะวันออกกลาง ซึ่งทั้งสอง ประเทศอยู่เบื้องหลังการสู้รบผ่านตัวแทนหลายกลุ่มในภูมิภาค ได้แก่ (1) เยเมน ใน ค.ศ. 2015 ได้เกิด สงครามกลางเมืองขึ้นในเยเมน ซึ่งเป็นสงครามตัวแทนแข่งขันอิทธิพลระหว่างซาอุดีอาระเบียกับ อิหร่าน โดยซาอุดีอาระเบียสนับสนุนกองกำลังติดอาวุธที่ภักดีต่อประธานาธิบดีฮาดี ส่วนอิหร่าน สนับสนุนกลุ่มฮูตี ซาอุดีอาระเบียและบรรดารัฐพันธมิตรอันประกอบด้วย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาห์เรน คูเวต กาตาร์ อียิปต์ และจอร์แดน ได้แทรกแซงทางทหารในเยเมน โดยซาอุดีอาระเบียอ้างว่า การแทรกแซงนี้เป็นไปตามการร้องขอของประธานาธิบดีฮาดีของเยเมนในขณะนั้นเพื่อตอบโต้กลุ่ม ฮูตี⁵⁹ ซาอุดีอาระเบียมองว่ากลุ่มฮูตีได้รับการสนับสนุนจากอิหร่านเพื่อเป็นตัวแทนเผด็จการของตน มาในภูมิภาค ซึ่งหากกลุ่มฮูตีชนะจะทำให้ภูมิภาคตะวันออกกลางไร้เสถียรภาพ และสันคลอนระบอบ กษัตริย์ที่กำลังถูกท้าทายจากประชาชนในประเทศตนซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอิหร่านอยู่แล้ว (2) เลบานอน เลบานอนมีความแตกต่างด้านเชื้อชาติและศาสนาภายในมาก ซึ่งนับเป็นจุดอ่อนที่ เปราะบางต่อความมั่นคงภายในประเทศ เลบานอนนั้นมีความสัมพันธ์ทางการค้าและการเงินอันดีกับ ซาอุดีอาระเบียมาโดยตลอด จนกระทั่งใน ค.ศ. 2017 นายซาอัด ฮาจีรี นายกรัฐมนตรีของเลบานอน ได้หายตัวไป หลังจากนายฮาจีรีได้แถลงลาออกจากตำแหน่งอย่างกะทันหันหลังเข้าเฝ้าเจ้าชายมุฮัมหมัด บิน ซัลมานแห่งซาอุดีอาระเบีย ก่อนหน้านี้นิสถานีโทรทัศน์ซาอุดีอาระเบียได้เผยแพร่เหตุการณ์ที่นายฮา จีรีแถลงประณามอิหร่านว่าเป็นผู้สนับสนุนกลุ่มฮิซบอลเลาะห์ ซึ่งเป็นกลุ่มติดอาวุธที่มีอิทธิพลอย่างสูง ในเลบานอน แต่สมาชิกของพรรคพิวเจอร์มูฟเมนท์⁶⁰ ซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลเลบานอน ระบุว่า แถลงการณ์ของนายฮาจีรีอาจเกิดขึ้นเพราะถูกซาอุดีอาระเบียบีบบังคับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิด ความสับสนวุ่นวายในพรรคร่วมรัฐบาลเลบานอนมาก เนื่องจากที่ผ่านมา รัฐบาลนายฮาจีรีเป็นตัวละคร สำคัญที่คานอำนาจระหว่างซาอุดีอาระเบียและอิหร่านในภูมิภาคตะวันออกกลาง เนื่องจากนายฮาจีรี

⁵⁸ วิศรุฒ เอี่ยมประกอบกิจ และ ภัทธาวิฐ ภาหา. พลวัตความมั่นคงภูมิภาคตะวันออกกลาง: ทิศทาง โอกาส และความร่วมมือ บนความ ขัดแย้ง วารสารมุมมองความมั่นคง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2564. หน้า 8

⁵⁹ How a Saudi-Led Alliance Battling an Iran-Backed Militia Devastated Yemen, <https://www.nytimes.com/2022/04/07/world/middleeast/yemen-war-saudi-arabia.html> (accessed April 21, 2022).

⁶⁰ Lebanon accuses Saudi Arabia of holding its PM hostage <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-politics-idUSKBN1DF18A> (accessed August 1, 2022).

เป็นชาวมุสลิมนิกายซุนนีเหมือนชาวคูดอาระเบีย แต่กลุ่มอิซบอลเลาะห์เป็นมุสลิมนิกายชีอะห์⁶¹ จึงเชื่อได้ว่า นายฮาริรีอาจถูกใช้เป็นตัวแทนทำสงครามตัวแทนระหว่างชาวคูดอาระเบียและอิหร่าน (3) อิรัก หลังการล่มสลายของซัดดัม ฮุสเซน อิหร่านมีบทบาทสำคัญในการเมืองของอิรัก ชาวคูดอาระเบีย จึงพยายามรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับอิรัก โดยชาวคูดอาระเบียกลับมาเปิดสถานทูตในกรุงแบกแดดอีกครั้ง ใน ค.ศ.2015 หลังจากได้ลดระดับความสัมพันธ์มานานกว่า 25 ปี⁶² นอกจากนี้ ชาวคูดอาระเบียมีการสานสัมพันธ์กับ นาย Muqtada al-Sadr หัวหน้ากลุ่ม Iraqi National Alliance (INA) ซึ่งเป็นกลุ่มชีอะห์ที่ใกล้ชิดกับอิหร่าน อีกทั้ง ใน ค.ศ.2017 นาย Muqtada al-Sadr ได้เยือนชาวคูดอาระเบียตามคำเชิญของ เจ้าชายมุฮัมมัด บิน ซัลมาน⁶³ การสร้างความสัมพันธ์กับ Muqtada al-Sadr มองได้ว่าชาวคูดอาระเบีย ต้องการเพิ่มอิทธิพลของตนเองในการเมืองของอิรักเพื่อลดทอนอิทธิพลของอิหร่าน อีกทั้ง การสนับสนุน นาย Muqtada al-Sadr สามารถสร้างความเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนอิรักมาเป็นมิตรกับตนเอง (4) ซีเรีย สงครามและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในซีเรีย เป็นผลมาจากเหตุการณ์อาหรับสปริง โดยชาวคูดอาระเบีย และอิหร่านแทรกแซงความขัดแย้งในซีเรียโดยสนับสนุนฝ่ายคู่ขัดแย้งที่แตกต่างกัน⁶⁴ ทำให้สงครามกลางเมืองในซีเรียนั้นแทบไม่ต่างกับสงครามตัวแทนที่มีอิหร่านสนับสนุนกองกำลังชีอะห์เพื่อช่วย รัฐบาลอัสซาด และมีชาวคูดอาระเบียที่สนับสนุนการโค่นล้มรัฐบาลอัสซาด โดยสนับสนุนกองทัพปลดปล่อยซีเรีย (Free Syrian Army) เพื่อพยายามปิดล้อมการขยายอิทธิพลของอิหร่านในซีเรีย

ภายหลังเหตุการณ์อาหรับสปริง ใน ค.ศ. 2011 บริบททางการเมืองระหว่างประเทศของรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลางได้ทวีความรุนแรงขึ้น ความตึงเครียดที่ชาวคูดอาระเบียและอิหร่านต่างพยายามครอบครองความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคตะวันออกกลาง และต่างดำเนินนโยบายอย่าง แข็งกร้าวต่อกัน ทำให้ชาวคูดอาระเบียเร่งแสดงบทบาทว่าตนคือมหาอำนาจในภูมิภาคตะวันออกกลาง และแสดงให้เห็นว่าอิหร่านคือภัยคุกคามต่ออำนาจและอิทธิพลของชาวคูดอาระเบีย ดังนั้น นโยบายต่างประเทศของชาวคูดอาระเบียจึงเป็นการแทรกแซงการเมืองภายในของรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาค

⁶¹ ผู้นำเลบานอนหายตัวหลังเข้าเผือกษัตริย์ซาอุดี, <https://www.voicetv.co.th/read/538648> (สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2565).

⁶² Why is Saudi Arabia finally engaging with Iraq? <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/12/04/why-is-saudi-arabia-finally-engaging-with-iraq/> (accessed September 25, 2022)

⁶³ Iraq's Muqtada al-Sadr makes rare Saudi visit [Iraq's Muqtada al-Sadr makes rare Saudi visit | News | Al Jazeera](https://www.aljazeera.com/news/2022/9/25/iraqs-muqtada-al-sadr-makes-rare-saudi-visit) (accessed September 25, 2022)

⁶⁴ Iranian Saudi rivalry over the regional role. Syria as a model <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/REPS-07-2019-0094/full/html> (accessed September 25, 2022)

ตะวันออกกลาง โดยซาอุดีอาระเบียพยายามที่จะกำจัดอิทธิพลของอิหร่านออกจากประเทศต่าง ๆ เช่น เยเมน อิรัก ซีเรีย เลบานอน เป็นต้น โดยสนับสนุนด้านการเงิน การส่งกองกำลังช่วยปราบปราม กลุ่มกบฏ และการแทรกแซงทางการเมือง และสนับสนุนฝ่ายตรงข้ามของอิหร่าน

ความสัมพันธ์ระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์

ซาอุดีอาระเบียมองว่าสถานการณ์ที่ตึงเครียดและภัยคุกคามต่างๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลาง สามารถส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศได้ ซาอุดีอาระเบียจึงพยายามแสดงบทบาทผู้นำที่สร้างความแข็งแกร่งและความมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการทหารภายในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยประกาศตนเป็นผู้นำของกลุ่มประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางและปกป้องผลประโยชน์ของโลกอาหรับ กล่าวคือ ซาอุดีอาระเบียมองว่าตนเป็นเสมือนผู้พิทักษ์แห่งสองมัสยิดศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ผู้นำมุสลิมในซาอุดีอาระเบียเท่านั้น แต่เป็นผู้นำของมุสลิมโลก อีกทั้งยังพยายามขยายบทบาทของตนในภูมิภาคตะวันออกกลาง พร้อมทั้งครอบงำบรรดารัฐที่เล็กกว่าในภูมิภาคอ่าวเปอร์เซียในหลายรูปแบบ⁶⁵ ไม่ว่าจะผ่านการก่อตั้ง GCC เน้นการสร้างความร่วมมือพหุภาคีโดยมีซาอุดีอาระเบียเป็นผู้นำของความร่วมมือดังกล่าว การแสวงหาฉันทานุมัติร่วมกับรัฐกษัตริย์ริมาอ่าวในลักษณะพหุภาคีที่ตนมีสถานะนำ⁶⁶ การแทรกแซงการเมืองภายในรัฐอื่นผ่านกลุ่มการเมืองบางกลุ่ม การแทรกแซงในกรณีบาห์เรนในช่วงอาหรับสปริง จนถึงการปฏิบัติการทางทหารในเยเมน⁶⁷

ซาอุดีอาระเบียให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มอาหรับในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยเฉพาะกับ GCC เนื่องจากมีอัตลักษณ์ร่วมกันบางประการ เช่น ระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยม กษัตริย์ควบคุมกิจการของประเทศรอบด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิตทางสังคม และการเมือง และการเป็น Rentier State กล่าวคือรัฐเก็บค่าสัมปทานหรือขายทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้ผู้ที่สัมปทาน เช่น การส่งออกน้ำมันไปขายในตลาดโลก ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนมักเป็นรูปแบบของการแจกจ่ายเงินจากรัฐบาลส่วนกลางไปสู่ประชาชนในรูปสิทธิประโยชน์ต่างๆ⁶⁸

⁶⁵ The Rise of the Gulf: Saudi Arabia as a Global Player https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=95fde250-c6a5-3da6-f724-1bc080781bd2&groupId=252038 (accessed on April 25,2022)

⁶⁶ Ibid

⁶⁷ Foreign policy since the end of the Persian Gulf War : <https://www.britannica.com/place/Saudi-Arabia/Foreign-policy-since-the-end-of-the-Persian-Gulf-War> (accessed on April 24,2022)

⁶⁸ เข้าใจการเมืองของกลุ่มประเทศ GCC <https://deepsouthwatch.org/node/10890> (สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม, 2565)

นโยบายต่างประเทศของซาอุดีอาระเบียต่อ GCC นั้นวางอยู่บนรากฐาน 6 ข้อด้วยกัน ได้แก่ (1) ซาอุดีอาระเบียกำหนดสถานะของตนเป็นผู้นำ ในฐานะเป็นที่ตั้งของศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์ (The Two Holy Mosques) ที่สำคัญที่สุดของโลกมุสลิม (2) ซาอุดีอาระเบียเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของโลกอาหรับ (3) ซาอุดีอาระเบียถือเป็นประเทศใหญ่ที่สุดในคาบสมุทรอาระเบียและเป็นศูนย์กลางสำคัญ รั้วอื่นๆ ในภูมิภาคอ่าวเปอร์เซียที่มีขนาดเล็กกว่าจึงต้องให้ความเคารพ (4) ซาอุดีอาระเบียมีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคตะวันออกกลาง ทั้งการส่งออกน้ำมัน ขนาดของตลาด และอำนาจกำลังซื้อ (5) ซาอุดีอาระเบียเป็นศูนย์กลางทางทหาร มีกองทัพและยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยที่สุดในภูมิภาคอ่าวเปอร์เซีย (6) การเล่นบทบาทผู้นำของภูมิภาค โดยซาอุดีอาระเบียจะไม่นิยมรับประเทศที่ดำเนินนโยบายเป็นอิสระ ออกนอกรอบที่ซาอุดีอาระเบียได้กำหนดไว้⁶⁹ ทั้งนี้ นักวิชาการบางท่านมองว่าการก่อตั้ง GCC เกิดขึ้นภายใต้แรงกดดันจากซาอุดีอาระเบีย เพื่อควบคุมกิจการประเทศสมาชิกที่เลื้อยหัวประเทศ อีกทั้งใช้ประเทศสมาชิกเหล่านี้เป็นรัฐกันชนเพื่อป้องกันการรุกรานที่อาจเกิดขึ้น⁷⁰

กาตาร์เป็นสมาชิกประเทศหนึ่งใน GCC เป็นประเทศขนาดเล็กที่มีประชากรน้อย แต่มียุทธศาสตร์ที่ตั้งอยู่ท่ามกลางมหาอำนาจของภูมิภาคอย่างอิหร่านและซาอุดีอาระเบีย และเป็นตัวแทนสำคัญที่มีอิทธิพลในภูมิภาคตะวันออกกลาง นโยบายต่างประเทศของกาตาร์เน้นการทูตเชิงรุก (Proactive Diplomacy) โดยบทบาทในเวทีระหว่างประเทศของกาตาร์ได้ทวีความโดดเด่นในภูมิภาค เนื่องจากกาตาร์พยายามวางตัวเป็นกลาง เน้นการเจรจาและการประนีประนอม ความสำเร็จครั้งสำคัญของกาตาร์ในการเจรจาเกิดขึ้นใน ค.ศ. 2008 ที่ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ของเลบานอนจนเกิดเป็น Doha Accord ขึ้น โดยสามารถช่วยให้พรรคอิซบอลเลาะห์ที่ได้เข้าร่วมประชุมแบ่งอำนาจทางการเมือง และมีอำนาจใช้สิทธิ Veto เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของเลบานอน⁷¹ ซึ่งผลที่ตามมา คือ เลบานอนสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จใน ค.ศ.2008 ซึ่งเป็นการแก้ไขกรณีพิพาทในภูมิภาคตะวันออกกลางที่สำเร็จได้โดยไม่ต้องอาศัยอิทธิพลของมหาอำนาจจากภายนอก นอกจากนี้ กาตาร์ยังประสบความสำเร็จในชูดานใน ค.ศ. 2011⁷² กล่าวได้ว่า การทูตของ

⁶⁹ Saudi Arabia and its neighbours: A troubled relationship <https://studies.aljazeera.net/ar/node/1530> (accessed on April 25,2022)

⁷⁰ GCC Failure: An Opportunity for Democracy in the Gulf <https://www.sharnoffsglobalviews.com/gcc-failure-democracy-454/> (accessed on October 4,2022)

⁷¹ Wealthy Qatar tries to build niche as conflict mediator <https://www.reuters.com/article/uk-diplomacy-qatar-analysis-idUKTRE6531ZO20100604> (accessed on October 4,2022)

⁷² ibid

กาตาร์ที่ส่งผลให้เกิดความตกลงสันติภาพในเลบานอน ทำให้กาตาร์ได้รับการยกย่องในเวทีการเมืองระหว่างประเทศและเป็นที่รู้จักมากขึ้น อีกทั้ง วิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลของเจ้าผู้ครองรัฐกาตาร์ ได้เล็งเห็นว่าการที่จะให้ประชาคมโลกรู้จักประเทศเล็ก ๆ อย่างกาตาร์ไม่ใช่เรื่องง่าย จึงอาศัยความมั่งคั่งของประเทศเป็นตัวดึงดูดให้ประเทศเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากประชาคมโลก ด้วยการเสนอตัวเป็นเจ้าภาพจัดการกิจกรรมระดับนานาชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กาตาร์เป็นศูนย์กลางแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ เช่น การเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ใน ค.ศ. 2006 การเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันฟุตบอลโลก ใน ค.ศ. 2022 ตลอดจนการใช้กาตาร์เป็นสถานที่จัดการประชุมระหว่างประเทศขององค์การสหประชาชาติ

กาตาร์มีผู้นำรุ่นใหม่ มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลบริหารประเทศ แตกต่างกับผู้นำอื่นๆ ใน GCC ซึ่งเป็นคนรุ่นเก่าที่ยังคงแนวคิดอนุรักษนิยม นโยบายที่สำคัญของเจ้าผู้ครองรัฐกาตาร์ คือ การปฏิรูประบบการเมืองให้มีเสรีภาพและความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ทำให้กาตาร์มีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างจากซาอุดีอาระเบีย เช่น การดำเนินความสัมพันธ์แบบเปิดกว้างมากกว่าประเทศอื่น ๆ ใน GCC โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับอิหร่าน และการมองอนาคตของภูมิภาคตะวันออกกลางที่ต่างกัน โดยกาตาร์มองว่า ภูมิภาคตะวันออกกลางควรที่จะเปลี่ยนแปลงและมีการปฏิรูปทางการเมือง⁷³ จึงใช้สื่อที่ได้รับความนิยมสูงและมีอิทธิพลทางความคิดต่อประชาชนอย่างสำนักข่าวอัลจาซีรา ซึ่งตั้งอยู่ในกาตาร์ เป็นเครื่องมือเผยแพร่กระแสความคิดดังกล่าว จนเกิดปรากฏการณ์การตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพที่ต้องการแสดงความคิดเห็นและความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเสนอข่าวและการวิพากษ์วิจารณ์ของสำนักข่าวอัลจาซีราหลายครั้งได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกาตาร์กับประเทศเพื่อนบ้านอาหรับอื่น ๆ เช่น ซาอุดีอาระเบีย

ความสัมพันธ์ระหว่างซาอุดีอาระเบียและกาตาร์เต็มไปด้วยความขัดแย้งที่สะสมมาตั้งแต่ในอดีต เช่น ปัญหาเรื่องพรมแดนใน ค.ศ.1992 ต่อมาใน ค.ศ.1996 กาตาร์กล่าวหาว่าซาอุดีอาระเบียพยายามแทรกแซงการเมืองภายในประเทศของตน⁷⁴ นอกจากนี้ ตลอดช่วงปรากฏการณ์อาหรับสปริง ซาอุดีอาระเบียไม่พอใจกาตาร์ที่ใช้สำนักข่าวอัลจาซีราทำข่าวในหลาย ๆ ประเทศที่เกิดการลุกฮือขึ้น

⁷³ ความขัดแย้งกาตาร์: ที่มาและผลกระทบ จากทรศนะของดร.ศราวดี อารีย์ <https://www.voicetv.co.th/read/496231> (สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2565)

⁷⁴ Emboldened yet vulnerable: the changing foreign policies of Qatar and Saudi Arabia https://www.files.ethz.ch/isn/182031/Emboldened%20yet%20vulnerable_%20the%20changing%20foreign%20policies%20of%20Qatar%20and%20Saudi%20Arabia.pdf (accessed on November 25,2022)

ของประชาชนเพื่อเรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองการปกครองในโลกอาหรับ จนกลายเป็น กระบอบเสียงให้ประชาชน และไม่พอใจที่กาตาร์สนับสนุนกลุ่มภราดรภาพมุสลิม ทำให้กาตาร์เคยถูก ซาอุดีอาระเบียและ GCC ร่วมกันกดดันมาแล้วใน ค.ศ. 2014 โดยซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับ เอมิเรตส์ และบาห์เรน ได้แสดงความไม่พอใจกาตาร์ผ่านการเรียกเอกอัครราชทูตของประเทศตนกลับ จากกาตาร์⁷⁵ จนกลายเป็นแรงกดดันที่ส่งผลให้กาตาร์ต้องยอมอ่อนข้อในท่าทีเพื่อปรับความสัมพันธ์ กับประเทศดังกล่าว โดยกาตาร์ยอมลดการสนับสนุนกลุ่มภราดรภาพมุสลิม ปล่อยให้สมาชิกบางส่วน ออกนอกประเทศ และไม่ใช้กาตาร์เพื่อเคลื่อนไหวกวทางการเมือง ประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นจึงยอมส่ง ตัวทูตกลับมา

ในช่วงต้น ค.ศ. 2016 กาตาร์เป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ร่วมกับกลุ่มประเทศในอ่าวเปอร์เซียตัด ความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิหร่าน อย่างไรก็ตาม ซาอุดีอาระเบียยังมีความรู้สึกไม่พอใจกาตาร์ อย่างต่อเนื่อง เพราะกาตาร์ยังคงสานสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ กับอิหร่าน เช่น การแสดงความยินดีต่อ ประธานาธิบดีโรฮานี ที่ชนะการเลือกตั้งได้เป็นประธานาธิบดีสมัยที่ 2⁷⁶ อีกทั้งยังสนับสนุนกลุ่มภราดร ภาพมุสลิมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการให้ที่พักพิงแก่แกนนำคนสำคัญ นอกจากนี้ การที่สำนัก ข่าวอัลจาซีราได้เสนอข่าวและรายงานเกี่ยวกับผู้นำกลุ่มอัลกออิดะห์ และกลุ่มอิสลามิตอาวูธอื่นๆ อยู่ เป็นระยะ ก็ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่สหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตก⁷⁷ ทำให้ในบางครั้งกาตาร์ ต้องอยู่ในภาวะลำบากที่จะรักษาดุลยภาพของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับตะวันตก

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของกาตาร์ ทำให้เกิดวิกฤติการณ์ใน ค.ศ.2017 เมื่อ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาห์เรน และอียิปต์ รวมถึงประเทศมุสลิมอื่นๆ อีกหลาย ประเทศ ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ โดยกล่าวหาว่ากาตาร์ให้การสนับสนุนการก่อ การร้าย วิกฤติการณ์ครั้งนี้ได้ผลักดันให้กาตาร์ปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศที่ออกห่างจาก ซาอุดีอาระเบียมากขึ้น ส่วนในด้านเศรษฐกิจ ได้ส่งผลให้เกิดนโยบายที่ต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้นและ ขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นในภูมิภาคทดแทน⁷⁸

⁷⁵ Five Arab countries cut ties with Qatar for 'supporting terrorism' https://news.cgtn.com/news/3d51444d3245444e/share_p.html (accessed on November 25,2022)

⁷⁶ ความขัดแย้งกาตาร์: ที่มาและผลกระทบ จากทรรศนะของ ดร.ศราวดี อารีย์ <https://www.voicetv.co.th/read/496231> (สืบค้นเมื่อ 29 เม.ย.65)

⁷⁷ Why America Turned Off Al Jazeera <https://www.nytimes.com/2016/02/18/opinion/why-america-turned-off-al-jazeera.html> (accessed on November 25,2022)

⁷⁸ Saudi-led Qatar blockade brings Iran, Turkey together <https://www.al-monitor.com/originals/2017/06/saudi-qatar-blockade-iran-turkey-convergence-crisis.html> (accessed on November 25,2022)

ความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์ ใน ค.ศ.2017

“รัฐบาลซาอุดีอาระเบียขอประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์เพื่อปกป้องอธิปไตยตามกฎหมายระหว่างประเทศและปกป้องความมั่นคงจากการก่อการร้าย และขอประกาศตัดขาดการติดต่อทางภาคพื้นดิน ทางอากาศ และน่านน้ำ กับกาตาร์”⁷⁹

ซาอุดีอาระเบียได้ประกาศแถลงการณ์ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ในวันที่ 5 มิถุนายน ค.ศ. 2017 เพราะกาตาร์สนับสนุนการก่อการร้ายโดยใช้ศาสนาเป็นข้ออ้าง⁸⁰ โดยต่อมาในวันเดียวกันนั้น ซาอุดีอาระเบียอย่างบาห์เรน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และอียิปต์ ได้ประกาศตัดความสัมพันธ์กับกาตาร์ด้วยเช่นกัน⁸¹ โดยซาอุดีอาระเบียได้ออกมาตรการปิดล้อมกาตาร์ทุกมิติ ไม่ว่าจะระงับเที่ยวบิน ตัดเส้นทางคมนาคม และงดการส่งออกอาหารไปยังกาตาร์ พร้อมทั้งเตือนไว้ว่าหากกาตาร์ต้องการให้ยกเลิกมาตรการปิดล้อมนี้ กาตาร์ต้องปฏิบัติตามข้อเรียกร้องดังนี้

1. ระงับความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิหร่าน โดยปิดสถานเอกอัครราชทูตกาตาร์ในอิหร่าน จำกัดการค้าขายกับอิหร่านตามมาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐอเมริกา และนานาชาติ
2. ตัดขาดกับองค์กรก่อการร้ายและบุคคลตามบัญชีผู้ก่อการร้ายของประเทศที่ร่วมปิดล้อมกาตาร์ โดยเฉพาะกลุ่มภราดรภาพมุสลิม
3. ปิดสำนักข่าวอัลจาซีราและเครือข่ายสถานีของสำนักข่าวดังกล่าว
4. ยุติการให้ทุนกับสื่อต่าง ๆ ที่กาตาร์ให้เงินสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น สำนักข่าว Arabi 21 และ Middle East Eye
5. ยุติความร่วมมือทางการทหารกับตุรกีทันที
6. หยุดจัดหาเงินทุนทั้งหมดสำหรับบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรที่ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ อียิปต์ บาห์เรน สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่นๆ มองว่าเป็นผู้ก่อการร้าย
7. ส่งตัวผู้ก่อการร้าย และบุคคลที่ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ อียิปต์ และบาห์เรน ต้องการไปประเทศต้นทาง และให้ข้อมูลที่ต้องการเกี่ยวกับถิ่นพำนัก การเคลื่อนไหว และการเงิน
8. หยุดพฤติกรรมแทรกแซงกิจการภายในและอธิปไตยของประเทศอื่น เพิกถอนสัญชาติกาตาร์สำหรับคนที่ละเมิดกฎหมายของประเทศเหล่านั้น

⁷⁹ Kingdom of Saudi Arabia Cuts Off Diplomatic and Consular Relations With the State of Qatar <https://www.spa.gov.sa/viewfullstory.php?lang=ar&newsid=1637278> (accessed on November 25,2022)

⁸⁰ Qatar crisis: What you need to know <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-40173757> (accessed on April 25,2022)

⁸¹ Bahrain Issues Statement on Cutting Relations with Qatar Bahrain Issues Statement on Cutting Relations with Qatar - Bahrain OFW (accessed on September 25,2022)

9. หยุดการติดต่อและการสนับสนุนผู้นำการเมืองฝ่ายตรงข้ามซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ อียิปต์ และบาห์เรน นอกจากนี้ ต้องส่งมอบเอกสารหลักฐานทั้งหมดที่กาตาร์เคยติดต่อหรือสนับสนุนกลุ่มฝ่ายตรงข้ามเหล่านั้นในประเทศต่าง ๆ

10. กาตาร์ต้องให้ความยินยอมตรวจสอบพฤติกรรม โดยจะตรวจสอบเดือนละหนึ่งครั้ง ตลอดช่วง 12 เดือนแรก ก่อนลดลงเป็นรายไตรมาสในปีที่สอง และต่อจากนั้นภายในระยะ 10 ปี จะตรวจสอบแบบรายปี

11. กาตาร์ต้องจ่ายเงินชดเชยความเสียหายและค่าเสียหายโอกาสที่สืบเนื่องมาจากนโยบายของกาตาร์

12. กาตาร์ต้องวางแผนนโยบายให้สอดคล้องกับรัฐรอบข้างอื่น ๆ ทั้งในด้านการทหาร การเมือง สังคม และเศรษฐกิจ

13. ยอมรับข้อเรียกร้องทั้งหมดภายใน 10 วัน หลังจากส่งเรื่องไปยังกาตาร์⁸²

กาตาร์ไม่ยอมรับเงื่อนไขทั้ง 13 ข้อ โดยให้เหตุผลว่าเงื่อนไขดังกล่าวไม่สมเหตุสมผล และไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้⁸³ หมายความว่ากาตาร์จะไม่ยอมเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของตนเอง และพร้อมจะรับมือกับการตัดความสัมพันธ์ของซาอุดีอาระเบียและชาติพันธมิตร ซึ่งย่อมจะทำให้กาตาร์ต้องพึ่งพาอิหร่านมากขึ้นในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นข้อเสนอของอิหร่านที่ให้กาตาร์ใช้ท่าเรือการนำเข้าสินค้าและอาหาร ตลอดจนการใช้งานฟ้าสำหรับสายการบินแห่งชาติกาตาร์⁸⁴ ในขณะที่เดียวกันกาตาร์ก็ต้องพึ่งพาตุรกีมากขึ้นในด้านความมั่นคง⁸⁵ ซึ่งเป็นประเทศที่กาตาร์มีความใกล้ชิดสนิทสนมและมีความร่วมมือกันในหลาย ๆ ด้านมาก่อน

นอกจากนี้ หลังจากประกาศตัดความสัมพันธ์ได้หนึ่งปี ได้เกิดเหตุการณ์ที่ชี้ว่าวิกฤตการณ์ที่ยังคงอยู่จะมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น เมื่อซาอุดีอาระเบียประกาศยืนยันที่จะขุดคลองซัลวา⁸⁶ ซึ่งจะทำให้พรมแดนระหว่างสองประเทศแยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิง และทำให้กาตาร์กลายเป็นประเทศเกาะโดยปริยาย โครงการขุดคลองซัลวาถือเป็นการคว่ำบาตรความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์

⁸² Patrick Wintour, "Qatar given 10 days to meet 13 sweeping demands by Saudi Arabia," The Guardian, June 23, 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/23/close-aljazeera-saudi-arabia-issues-qatar-with-13-demands-to-end-blockade>. (accessed on April 27,2022)

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Saudi-led Qatar blockade brings Iran, Turkey together <https://www.al-monitor.com/originals/2017/06/saudi-qatar-blockade-iran-turkey-convergence-crisis.html> (accessed on April 27,2022)

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ สัมพันธ์ "ซาอุฯ-กาตาร์" ระลำ เริ่ม "ซัลวาโปรเจกต์" แยกพรมแดน <https://www.prachachat.net/facebook-instant-article/news-215326>. (สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน 2565).

กาตาร์มองว่าวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นใน ค.ศ.2017 ซาอุดีอาระเบียตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์แบบเร่งรีบและกะทันหันโดยไม่ทันตั้งตัว⁸⁷ เพราะย้อนกลับไปวิกฤตการณ์ใน ค.ศ.2014 กาตาร์ยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของซาอุดีอาระเบียที่ให้กาตาร์ปรับเปลี่ยนท่าทีในประเด็นต่าง ๆ เช่น ห้ามแกนนำหรือกลุ่มภราดรภาพมุสลิมลี้ภัยในกาตาร์ การยอมปรับเปลี่ยนท่าทีของกาตาร์ครั้งนั้นทำให้สถานการณ์ผ่อนคลายลงและไม่มีประเด็นขัดแย้งเรื่องใหม่เกิดขึ้นอีก แต่หากพิจารณาจากลำดับเหตุการณ์ดังต่อไปนี้ จะเข้าใจว่ามีข้อสังเกตจากเหตุการณ์ก่อนการประกาศตัดความสัมพันธ์ในวันที่ 5 มิถุนายน ค.ศ.2017 ดังนี้

วันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ.2016 กษัตริย์ซัลมาน บิน อับดุล อาซิส แห่งซาอุดีอาระเบียเดินทางเยือนกาตาร์ โดยผู้นำทั้งสองประเทศหารือความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศ เพื่อส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพ ในภูมิภาคตะวันออกกลาง⁸⁸ ต่อมาปลายเดือนธันวาคมปีเดียวกัน กาตาร์ประกาศมีแผนการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซีย ทำให้ซาอุดีอาระเบียไม่พอใจและแสดงความกังวลเกี่ยวกับการซื้ออาวุธดังกล่าวของกาตาร์⁸⁹

วันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ.2016 การประชุม GCC ครั้งที่ 37 ณ กรุงมานามา ประเทศบาห์เรน โดยที่ประชุมแสดงจุดยืนร่วมกันในการต่อต้านการก่อการร้ายทุกรูปแบบ และร่วมกันประณามการวางระเบิดในเมืองเจดดาห์ เมืองมาดินะห์ และเมืองกาดีฟของซาอุดีอาระเบีย⁹⁰ ทั้งนี้ ในการประชุมครั้งดังกล่าวสำนักข่าวอัลจาซีราไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมรายงานข่าว⁹¹

เดือนมีนาคม ค.ศ.2017 สำนักข่าวอัลจาซีรารายงานประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในซาอุดีอาระเบีย เช่น การจำกัดเสรีภาพการแสดงออก รวมถึงการจับกุมและดำเนินคดีกับนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนและผู้ทีวิจารณ์รัฐบาล รวมถึงเป็นกระบอกเสียงให้ผู้หญิง

⁸⁷ Blockade of Qatar: Expectations and repercussions <https://studies.aljazeera.net/en/position-papers/2017/07/blockade-qatar-expectations-repercussions-170702083909669.html> (accessed on June 24,2023)

⁸⁸ King Salman's visit to Qatar will strengthen relations: Saudi envoy <https://www.gulf-times.com/story/523494/king-salmans-visit-to-qatar-will-strengthen-relations-saudi-envoy> (accessed on June 24,2023)

⁸⁹ Qatar-Gulf crisis: All the latest updates <https://www.aljazeera.com/news/2018/8/2/qatar-gulf-crisis-all-the-latest-updates> (accessed on June 24,2023)

⁹⁰ 37th GCC Summit issues final communiqué <https://www.arabnews.com/node/1021001/saudi-arabia> (accessed on June 24,2023)

⁹¹ Bahrain authorities block Al Jazeera from GCC summit <https://www.aljazeera.com/news/2016/12/6/bahrain-authorities-block-al-jazeera-from-gcc-summit> (accessed on June 24,2023)

ซาอุดีอาระเบียเรียกร้องการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับระบบ Male Guardianship⁹² นอกจากนี้สำนักข่าวอัลจาซีราเป็นสื่อลำดับแรกที่รายงานความขัดแย้งภายในราชวงศ์ Al-Saud ของซาอุดีอาระเบีย⁹³ ว่าอาจเกิดการทำรัฐประหารและวางแผนการจับกุมสมาชิกระดับสูงภายในราชวงศ์⁹⁴ ทั้งนี้ซาอุดีอาระเบียพยายามปฏิเสธข่าวดังกล่าว จนกระทั่งกลางเดือนมิถุนายน ค.ศ.2017 กษัตริย์ซัลมาน บิน อับดุล อาซิส มีคำสั่งปลดเจ้าชายมุฮัมมัด บิน นาเยฟ และแต่งตั้งเจ้าชายมุฮัมมัด บิน ซัลมาน ขึ้นดำรงตำแหน่งมกุฎราชกุมารแทน

วันที่ 22 พฤษภาคม ค.ศ. 2017 ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ได้เยือนซาอุดีอาระเบียเพื่อร่วมการประชุมสุดยอดระหว่างสหรัฐอเมริกากับคณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับ (US-GCC Summit) ในการประชุมครั้งนี้ ประธานาธิบดีทรัมป์ได้ร่วมประชุมกับบรรดาผู้นำประเทศมุสลิม 55 ประเทศ และใช้โอกาสนี้กล่าวปราศรัยกับผู้นำประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความร่วมมือต่อต้านแนวคิดสุดโต่งและการปราบปรามการก่อการร้าย ให้ทุกฝ่ายร่วมกันสกัดกั้นและยับยั้งการสนับสนุนทางการเงินกับกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ⁹⁵ ที่สำคัญ ประธานาธิบดีทรัมป์ได้เชื่อมโยงว่าอิหร่านคือผู้สนับสนุนการก่อการร้ายและกำลังบ่อนทำลายเสถียรภาพของภูมิภาคตะวันออกกลาง พร้อมทั้งเรียกร้องให้กลุ่มประเทศมุสลิมโดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันออกกลางสร้างพันธมิตรที่เหนียวแน่นเพื่อต่อต้านกลุ่มก่อการร้าย

วันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ.2017 สำนักข่าว Qatar News Agency (QNA) ของกาตาร์ได้รายงานประเด็นสำคัญที่เจ้าผู้ครองรัฐกาตาร์กล่าวในพิธีปิดหลักสูตรป้องกันประเทศของกาตาร์ เช่น อิหร่านเป็นมหาอำนาจผู้สร้างเสถียรภาพในภูมิภาคตะวันออกกลาง กลุ่มฮามาสเป็นผู้แทนที่ชอบธรรมของปาเลสไตน์ อีกทั้งยังวิพากษ์วิจารณ์ประธานาธิบดีทรัมป์และนโยบายของสหรัฐอเมริกาในเชิงลบ⁹⁶

⁹² Saudi Arabia's attempt to silence Al Jazeera is outrageous <https://www.economist.com/leaders/2017/06/29/saudi-arabias-attempt-to-silence-al-jazeera-is-outrageous> (accessed on June 21,2023)

⁹³ Why Saudi Arabia hates Al Jazeera so much <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/06/23/why-saudi-arabia-hates-al-jazeera-so-much/> (accessed on June 21,2023)

⁹⁴ The Godfather, Saudi-style': inside the palace coup that brought MBS to power <https://www.theguardian.com/world/2022/nov/29/mbs-v-mbn-the-bitter-power-struggle-between-rival-saudi-princes> (accessed on June 21,2023)

⁹⁵ The Trump Visit to Saudi Arabia: Time for Course Correction <https://eng-archive.aawsat.com/abdulaziz-sager/opinion/trump-visit-saudi-arabia-time-course-correction> (accessed on April 27,2022)

⁹⁶ The Qatar Crisis "Hacking, bots and information wars in the Qatar spat" http://pomeps.org/wpcontent/uploads/2017/10/POMEPS_GCC_Qatar-Crisis.pdf (accessed on December 10,2022)

โดยแสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและซาอุดีอาระเบียที่พยายามสร้างภาพให้อิหร่านกลายเป็นผู้ร้ายในสายตาชาวโลก นอกจากนี้ เจ้าผู้ครองรัฐกาตาร์ยังได้ยืนยันการดำเนินความสัมพันธ์อันดีกับประเทศและองค์กรต่าง ๆ รวมถึงอิหร่าน กลุ่มภราดรภาพมุสลิม และกลุ่มฮามาส แม้กาตาร์จะปฏิเสธว่าข้อมูลที่สำนักข่าว QNA ได้นำเสนอนั้นไม่เป็นความจริง และอ้างว่าสำนักข่าวกาตาร์ถูกเจาะระบบข้อมูล แต่สุนทรพจน์ดังกล่าวได้ถูกเผยแพร่ไปแล้วทั่วภูมิภาค ทำให้ซาอุดีอาระเบียและสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ตอบโต้ด้วยการปิดกั้นสำนักข่าวอัลจาซีรา รวมถึงสื่ออื่น ๆ ของกาตาร์ และกล่าวหาว่ากาตาร์คุกคามเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคตะวันออกกลางโดยมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับอิหร่าน ซึ่งเป็นคู่แข่งกับซาอุดีอาระเบียและ GCC อีกทั้งยังมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อการร้ายในภูมิภาค⁹⁷ และอ้างว่ากาตาร์ได้ละเมิดข้อตกลงที่ผู้นำแต่ละประเทศได้ลงนามร่วมกันใน ค.ศ.2013 และ ค.ศ.2014 กล่าวคือ ข้อตกลงฉบับที่ 1 ที่ลงนามโดยซาอุดีอาระเบีย กาตาร์ และคูเวต ใน ค.ศ.2013 ยืนยันว่ากาตาร์จะไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศในภูมิภาคอ่าวเปอร์เซีย⁹⁸ รวมถึงไม่สนับสนุนเงินทุนต่อกลุ่มต่อต้านรัฐบาลต่าง ๆ นอกจากนี้ ในเอกสารยังกล่าวถึงข้อตกลงรียาดที่เป็นความตกลงร่วมกัน โดยกล่าวว่าจะไม่สนับสนุนกลุ่มภราดรภาพมุสลิมที่กาตาร์สนับสนุนอยู่ และไม่สนับสนุนกลุ่มกบฏฮูตีในเยเมน อีกทั้งยังสัญญาว่าจะไม่สนับสนุนสื่อฝ่ายตรงข้าม ส่วนข้อตกลงฉบับที่ 2 ซึ่งลงนามโดยเจ้าผู้ครองนครบาห์เรน มกุฎราชกุมารและนายกรัฐมนตรีของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เมื่อวันที่ 6 พ.ย. ค.ศ.2014 นั้น ยืนยันจะร่วมมือกันสร้างความมั่นคง ความมีเสถียรภาพในอียิปต์ และป้องกันไม่ให้สำนักข่าวอัลจาซีราทำทลายอำนาจรัฐบาลอียิปต์⁹⁹

วันที่ 5 มิถุนายน ค.ศ.2017 ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาห์เรน และอียิปต์ รวมถึงประเทศมุสลิมอื่นๆ อีกหลายประเทศ ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ โดยให้เหตุผลว่ากาตาร์สนับสนุนการก่อการร้าย และปิดล้อมการติดต่อทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

ความขัดแย้งของทั้งสองประเทศเป็นผลจากพลวัตหลักหลายประการ โดยนักวิเคราะห์ได้ให้เหตุผลของการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตไว้ 3 ประการ ดังนี้

⁹⁷ The Qatar Crisis “Hacking, bots and information wars in the Qatar spat” http://pomeps.org/wpcontent/uploads/2017/10/POMEPS_GCC_Qatar-Crisis.pdf (accessed on December 10,2022)

⁹⁸ Exclusive: The secret documents that help explain the Qatar crisis <https://edition.cnn.com/2017/07/10/politics/secret-documents-qatar-crisis-gulf-saudi/index.html> (accessed on December 10,2022)

⁹⁹ Ibid.

ประการแรก ในทัศนะของซาอุดีอาระเบีย กาตาร์มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อการร้ายในภูมิภาค โดยเฉพาะกลุ่มภราดรภาพมุสลิมที่ได้สร้างความขัดแย้งระหว่างประเทศรอบภูมิภาค อ่าวเปอร์เซีย¹⁰⁰ ทั้งนี้ กาตาร์สนับสนุนกลุ่มภราดรภาพมุสลิมในอียิปต์ของโมฮัมเหม็ด มอร์ซี ซึ่งเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมตามแนวทางของอิสลามการเมืองเพื่อโค่นล้มระบอบการปกครองโดยกษัตริย์และสถาปนารัฐอิสลาม และมีแนวคิดต่อต้านชาติตะวันตก¹⁰¹ ซาอุดีอาระเบียและประเทศอาหรับที่ปกครองด้วยระบอบกษัตริย์มองว่ากลุ่มภราดรภาพมุสลิมเป็นภัยคุกคามเนื่องจากเป็นขบวนการที่สนับสนุนแนวคิดประชาธิปไตยที่ต้องการโค่นล้มระบอบกษัตริย์ของประเทศอาหรับ ทำให้ซาอุดีอาระเบียและกลุ่มประเทศพันธมิตรต้องกำจัดกลุ่มภราดรภาพมุสลิม

นอกจากนี้ กาตาร์ถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อการร้ายอื่นๆ ในภูมิภาค เช่น กลุ่มฮามาสในปาเลสไตน์ พรรคเอนนาดาห์ในตูนิเซีย กลุ่มฮิซบอลเลาะห์ในเลบานอน กลุ่มกบฏฮูตีในเยเมน และกองกำลังติดอาวุธในลิเบียและซีเรีย¹⁰² ซึ่งมีรากฐานแนวคิดของกลุ่มภราดรภาพมุสลิมทั้งสิ้น โดยกาตาร์ได้สนับสนุนทางการเงินและให้ความช่วยเหลือเผยแพร่แนวคิดของกลุ่มดังกล่าวผ่านสื่อของรัฐ อีกทั้งในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2013 กาตาร์ได้อนุญาตให้กลุ่มก่อการร้ายตาลิบันในอัฟกานิสถานตั้งสำนักงานในกรุงโดฮาของกาตาร์¹⁰³ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ GCC รวมถึงประเทศอาหรับอื่น ๆ เชื่อว่ากาตาร์อยู่เบื้องหลังการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลาง และเรียกร้องให้กาตาร์หยุดการกระทำดังกล่าวมาโดยตลอด แม้กาตาร์จะปฏิเสธว่าข้อกล่าวหาดังกล่าวไม่เป็นความจริงก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ข้อกล่าวหาก่อการร้ายนั้นไม่ใช่เหตุผลที่แท้จริงในการตัดสัมพันธ์กับกาตาร์ ซึ่งถูกอ้างว่ามีความเชื่อมโยงกับกลุ่มภราดรภาพมุสลิม หรือที่มักเข้าใจกันว่าเป็นกลุ่มที่ใช้ความรุนแรงในการก่อการร้าย เพราะหากพิจารณาตามประวัติศาสตร์แล้ว ไม่เคยพบประวัติของกลุ่มภราดรภาพมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย เป็นเพียงแต่กลุ่มทางการเมืองที่ต้องการใช้หลักการศาสนา

¹⁰⁰ The Qatar Crisis : “Why key Arab countries have cut ties with Qatar” http://pomeps.org/wp-content/uploads/2017/10/POMEPS_GCC_Qatar-Crisis.pdf (accessed on December 10,2022)

¹⁰¹ ศราวุฒิ อารีย์, “ตะวันออกกลางหลังอาหรับสปริง : อิสลามการเมือง มหาอำนาจ ประชาธิปไตย และการก่อการร้าย” สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สิงหาคม 2561 หน้า 80

¹⁰² ย้อนรอยร้าวอ่าวอาหรับ สู่การฟื้นคืนสัมพันธ์ซาอูฯ-กาตาร์ และการประชุม GCC ครั้งที่ 41 ที่อาจเป็นจุดเปลี่ยนการเมืองตะวันออกกลาง <https://thestandard.co/solidarity-and-stability-agreement-gcc-41/> (สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน พ.ศ.2565)

¹⁰³ How Qatar came to host the Taliban <https://www.bbc.com/news/world-asia-23007401> (accessed on April 27,2022)

ปกครองเท่านั้น¹⁰⁴ อีกทั้ง การเชื่อมโยงกาตาร์กับกลุ่มก่อการร้ายนั้นไม่สมเหตุสมผลเนื่องจากประชาคมโลกส่วนใหญ่รับรู้กันอย่างกว้างขวางว่ากลุ่มก่อการร้ายทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศนั้นมักได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากซาอุดีอาระเบีย¹⁰⁵ ข้อกล่าวหาต่อกาตาร์เรื่องการสนับสนุนการก่อการร้ายจึงย่อมไม่ใช่เหตุผลหลัก

ประการที่สอง จุดยืนทางการเมืองและการดำเนินนโยบายอิสระของกาตาร์นั้นไม่เป็นไปตามที่ซาอุดีอาระเบียต้องการ โดยเฉพาะกรณีของอิหร่าน¹⁰⁶ กาตาร์ถูกมองว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอิหร่านมากขึ้น ด้วยบรรยากาศสงครามตัวแทนของภูมิภาคตะวันออกกลางที่เข้มข้นระหว่างซาอุดีอาระเบียกับอิหร่าน การที่กาตาร์ให้ความสำคัญกับอิหร่านในลักษณะนี้ ทำให้ซาอุดีอาระเบียเกิดความไม่พอใจ การดำเนินนโยบายของกาตาร์ต่ออิหร่านเป็นนโยบายที่มุ่งผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลักมากกว่าการประนีประนอมกับผลประโยชน์ของ GCC หากพิจารณาแล้วไม่ใช่ความผิดของกาตาร์ที่ดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะเช่นนี้ เนื่องจากกาตาร์มีแท่นขุดก๊าซธรรมชาติบริเวณ Offshore North Field เป็นแหล่งก๊าซธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในโลกและเป็นแหล่งรายได้สำคัญของกาตาร์ เป็นพื้นที่อยู่ติดกับแหล่งก๊าซธรรมชาติของอิหร่าน กาตาร์เล็งเห็นว่าตนไม่มีกำลังทหารพอที่จะปกป้องแหล่งพลังงานนี้¹⁰⁷ กาตาร์จึงจำเป็นต้องพึ่งพาอิหร่านมากกว่าซาอุดีอาระเบีย

ประการที่สาม การใช้สำนักข่าวอัลจาซีรารายงานสถานการณ์อย่างตรงไปตรงมาในเหตุการณ์อาหรับสปริงและการให้เงินทุนสนับสนุนสื่อในเครือข่ายได้กลายเป็นตัวการขับเคลื่อนการปฏิรูปสังคมที่สำคัญในภูมิภาคตะวันออกกลาง¹⁰⁸ ทำให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับประชาธิปไตย จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงของประชาชนในโลกอาหรับ และนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในหลายประเทศ ดังนั้นจึงเท่ากับเป็นการท้าทายระบอบราชาธิปไตยที่ซาอุดีอาระเบียต้องการรักษาไว้อย่างชัดเจน

¹⁰⁴ What is the Muslim Brotherhood? <https://www.aljazeera.com/features/2017/6/18/what-is-the-muslim-brotherhood> (accessed on December 10,2022)

¹⁰⁵ Alberto Negri Gulf Regional Crisis: Qatar-Saudi Arabia Rivalry, Tensions within the Gulf Cooperation Council Geographical Overview | The Euro-Mediterranean Partnership and Other Actors 2018 p.244

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Isaac Odion Iyayi, Bashiru Salihu & Olalekan Waheed Iran-Qatar Relations And The Gulf Regional Crisis https://www.researchgate.net/publication/345995887_Iran-Qatar_Relations_And_The_Gulf_Regional_Crisis (accessed on December 10,2022)

¹⁰⁸ Qatar crisis: A beginning to the end? <https://www.chathamhouse.org/2021/01/qatar-crisis-beginning-end> (accessed on December 10,2022)

อนึ่ง ซาอุดีอาระเบียมองว่าการดำรงอิทธิพลในฐานะมหาอำนาจนำของภูมิภาคเป็นสิ่งที่จำเป็นและต้องอาศัยรัฐพันธมิตรเพื่อดำรงบทบาทดังกล่าว การดำเนินนโยบายต่างประเทศของซาอุดีอาระเบียเป็นไปในลักษณะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารแก่ประเทศต่างๆ เพราะซาอุดีอาระเบียมองว่าการให้ความช่วยเหลือนี้จะส่งผลดีต่อตนในการรักษาพื้นที่ยุทธศาสตร์และการสร้างรัฐพันธมิตรเพื่อสนับสนุนด้านอำนาจในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และการให้ความช่วยเหลือสามารถสร้างความภักดีทางการเมืองระหว่างรัฐผู้ให้และรัฐผู้รับ นักทฤษฎี Ikenberry และ Kupchan เสนอว่า รัฐมหาอำนาจที่เข้มแข็งและมีขีดความสามารถเป็นผู้ให้สิ่งจูงใจทางวัตถุแก่รัฐที่อ่อนแอกว่า โดยเน้นการจัดหาสินค้าและบริการสาธารณะระหว่างประเทศต่างๆ (International public goods) เช่น เงินตรา การค้า ความมั่นคง เป็นต้น¹⁰⁹

ซาอุดีอาระเบียมีความใกล้ชิดกับบาห์เรนเนื่องจากบาห์เรนมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เพราะอยู่ติดกับภาคตะวันออกของซาอุดีอาระเบียซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิมนิกายชีอะห์ ในอดีตซาอุดีอาระเบียเคยให้ความช่วยเหลือบาห์เรนจากเหตุการณ์ประท้วงใหญ่หรือ Pearl Square Revolt ใน ค.ศ.2011 ซาอุดีอาระเบียมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการเมืองในบาห์เรน ซาอุดีอาระเบียกดดันบาห์เรนให้อนุญาตส่งกองกำลังทหารของซาอุดีอาระเบียและกองกำลังทหารต่างชาติเข้ามาปราบปรามผู้ประท้วง แม้เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้บาห์เรนสูญเสียอิสระการตัดสินใจทางการเมือง¹¹⁰ แต่ถือว่าได้รับผลประโยชน์จากการอยู่ภายใต้อิทธิพลของซาอุดีอาระเบีย เพราะบาห์เรนได้รับการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารในช่วงเหตุการณ์ประท้วงจากซาอุดีอาระเบีย นอกจากนี้ ซาอุดีอาระเบียเป็นผู้บริจาครายใหญ่แก่หลายประเทศในภูมิภาคแอฟริกาและหวังใช้ประโยชน์จากการให้ความช่วยเหลือจากภูมิภาคแอฟริกา โดยซาอุดีอาระเบียบริจาคเงินให้บางประเทศในภูมิภาคแอฟริกาเพื่อให้ร่วมตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับกาดาร์ หลายประเทศในภูมิภาคแอฟริกายอมดำเนินตามนโยบายของซาอุดีอาระเบียเนื่องจากต้องพึ่งพาความช่วยเหลือทางการเงิน

¹⁰⁹ Sandra Destradi, *Empire, Hegemony, and Leadership: Developing a Research Framework for the Study of Regional Powers*. GIGA German Institute of Global and Area Studies (June 2008) p.13

¹¹⁰ Bahrain's king visits Saudi allies amid protests <https://www.cbsnews.com/news/bahraains-king-visits-saudi-allies-amid-protests/> (accessed on June 28,2023)

จำนวนมากจากซาอุดีอาระเบีย¹¹¹ ด้วยเหตุนี้เมื่อซาอุดีอาระเบียกดดันให้ประเทศพันธมิตร ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ แต่ละประเทศที่ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและทางทหาร จึงต้องดำเนินนโยบายในทิศทางเดียวกับซาอุดีอาระเบีย

นอกจากนี้ ซาอุดีอาระเบียส่งเสริมค่านิยมและอุดมการณ์การปกครองแบบอำนาจนิยมโดย เน้นย้ำความร่วมมือกับประเทศพันธมิตรที่มีจุดยืนร่วมกันของกลุ่มพันธมิตรอาหรับในแถบภูมิภาค อ่าวเปอร์เซียที่มีแนวคิดเหมือนกันว่าต้องรักษาสถานะเดิมของตนไว้¹¹² อีกทั้งแต่ละประเทศ จำเป็นต้องพึ่งพาและได้รับการสนับสนุนทางการเมืองและทางทหารจากประเทศอื่นๆ ในกลุ่มเดียวกัน นี้ เพราะหากเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองภายในของประเทศใดประเทศหนึ่งอาจจะขยายความ รุนแรงไปกระทบประเทศอื่นๆ ในกลุ่มเดียวกันได้และอาจส่งผลกระทบเป็นโดมิโนต่อประเทศอื่นใน ภูมิภาคตะวันออกกลางด้วยเช่นกัน การสนับสนุนกลุ่มภราดรภาพมุสลิมของกาตาร์เป็นภัยคุกคามของ ซาอุดีอาระเบียและกลุ่มพันธมิตรอาหรับในแถบภูมิภาคอ่าวเปอร์เซียจึงจำเป็นต้องร่วมมือกันตัด ความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ อิทธิพลทางอุดมการณ์ของระบอบการปกครองแบบอำนาจนิยม ร่วมกันของประเทศพันธมิตรช่วยลดทอนความรุนแรงในเชิงคุกคามลงเพราะการกระทำของ ซาอุดีอาระเบียต่อกาตาร์ถูกมองว่าเป็นการปกป้องระบอบการเมืองให้มั่นคงและรักษาเสถียรภาพใน ภูมิภาคตะวันออกกลาง

หากนำทฤษฎีความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคมาวิเคราะห์สาเหตุที่ซาอุดีอาระเบียตัด ความสัมพันธ์กับกาตาร์ใน ค.ศ. 2017 นั้น จะเห็นได้ว่าซาอุดีอาระเบียมองว่ากาตาร์เป็นต้นเหตุแห่ง การจุดชนวนความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลาง และมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระไม่อยู่ใน ทิศทางเดียวกับ GCC กาตาร์มีนโยบายขาดการเคารพหลักการปฏิบัติต่อความเป็นประเทศเพื่อนบ้าน ที่ตีอย่างชัดเจน ทำให้ซาอุดีอาระเบียอ้างความชอบธรรมด้วยการลงโทษกาตาร์ที่แสดงท่าทีและ ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ขัดต่อแนวทางของตนเอง

¹¹¹ A Saudi-led bloc boycotting Qatar has 'bribed and blackmailed' several African countries to join its attempt to isolate the country, Qatar's foreign minister has said. <https://www.newarab.com/news/saudi-led-bloc-bribed-african-countries-join-qatar-crisis> (accessed on June 28,2023)

¹¹² TRIBE AND TRIBAL IDEOLOGY IN ARABIAN GULF STATES FOREIGN POLICY MAKING: A CASE STUDY OF THE QATAR CRISIS https://www.academia.edu/40048299/TRIBE_AND_TRIBAL_IDEOLOGY_IN_ARABIAN_GULF_STATES_FOREIGN_POLICY_MAKING_A_CASE_STUDY_OF_THE_QATAR_CRISIS_Analysis_NOOF_ALDOSARI (accessed on June 28,2023)

อนึ่ง ซาอุดีอาระเบียถือว่าตนเองเป็นเสมือนพี่ใหญ่และผู้กำหนดทิศทางการเมืองทั้งหมดในภูมิภาคตะวันออกกลางเลยไม่ต้องการให้ศูนย์กลางแห่งอำนาจตกไปอยู่ที่ประเทศอื่น นอกจากนี้ ยังไม่ต้องการให้กาตาร์พยายามยกระดับศักยภาพและบทบาทในทุกมิติเกินซาอุดีอาระเบีย หรือ แสดงท่าทีและจุดยืนที่แตกต่างจากซาอุดีอาระเบียในหลายประเด็น เพราะช่วงทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา กาตาร์ดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อยกระดับบทบาทของตน เช่น การพัฒนาสายการบิน Qatar Airways จนได้รับรางวัลสายการบินที่ดีที่สุดในโลก การได้รับเลือกให้เป็นเจ้าภาพจัดฟุตบอลโลกเป็นประเทศแรกในภูมิภาคตะวันออกกลาง การพยายามพัฒนาขีดความสามารถทางการทหารของกาตาร์ ทำให้ซาอุดีอาระเบียมองว่าเป็นความพยายามที่จะขยายอิทธิพลแข่งกับซาอุดีอาระเบีย อาจเพราะความมั่นคงและเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจในกาตาร์ ทำให้เจ้าผู้ครองรัฐกาตาร์มีความเชื่อมั่นที่สามารถขยายอิทธิพลทั้งในระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศพร้อมที่จะพึ่งพาซาอุดีอาระเบียให้น้อยลง

ซาอุดีอาระเบียตระหนักว่ากาตาร์เป็นคู่แข่งที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและการทูต ท่าทีและนโยบายของกาตาร์เป็นท่าทีที่คุกคามความมั่นคงของซาอุดีอาระเบียในภูมิภาคตะวันออกกลาง แม้ว่าทั้งสองประเทศจะมีเหตุการณ์กระทบกระทั่งกันบ้างแต่ซาอุดีอาระเบียมองว่าไม่ใช่เรื่องใหม่แต่อย่างใด แต่ปัญหาเกิดจากซาอุดีอาระเบียกำลังสูญเสียสถานะมหาอำนาจนำในภูมิภาคตะวันออกกลางด้วยเหตุนี้ ซาอุดีอาระเบียจึงจำเป็นต้องตอบโต้กาตาร์ด้วยมาตรการที่รุนแรงกว่าครั้งที่ผ่านมาและเป็นมาตรการที่ประเทศอาหรับไม่เคยกระทำต่อกันในอดีต อีกทั้งใช้ประโยชน์จากความร่วมมือกับประเทศพันธมิตรนำมาตราฐานค่านิยมของตนเองมาใช้เป็นเครื่องมือในการบังคับหรือกดดันประเทศพันธมิตรให้ร่วมตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ ซาอุดีอาระเบียต้องอ้างเหตุผลและทำให้วิกฤตการณ์ใน ค.ศ.2017 ดึงเครียดเกินความเป็นจริงเพื่อสามารถสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเองได้ อย่างไรก็ตาม แม้ซาอุดีอาระเบียมองว่ากาตาร์ขยายอิทธิพลแข่งกับตนเองอย่างชัดเจน แต่ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศไม่จำเป็นต้องลงเอยด้วยการประกาศสงครามเสมอไป เหมือนที่ซาอุดีอาระเบียไม่ต้องการใช้กำลังทางทหารกับกาตาร์ ซาอุดีอาระเบียอาจต้องการลงโทษกาตาร์โดยไม่ได้ต้องการตัดความสัมพันธ์กันถาวรเพียงแต่ต้องการให้กาตาร์ลดบทบาทของตนเองลงและมีจุดยืนที่คล้อยตามซาอุดีอาระเบีย เหมือนกับพันธมิตรใน GCC

นอกจากนี้ บทบาทของสหรัฐอเมริกาที่แทรกแซงวิกฤตการณ์นี้ก็มีความสำคัญเช่นกัน นักวิชาการวิเคราะห์ว่าส่งผลให้การตัดสัมพันธ์ครั้งใหม่เกิดขึ้น กล่าวคือ การเยือนของประธานาธิบดี

โด널ด์ ทรัมป์ มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในลักษณะน้ำมันแลกกับหลักประกันความมั่นคง¹¹³ สหรัฐอเมริกาได้ประโยชน์จากน้ำมันของกลุ่มประเทศเหล่านี้ ในขณะที่กลุ่มประเทศเหล่านี้เองก็ได้รับความปลอดภัยมั่นคงจากกองกำลังทางทหารของสหรัฐอเมริกาเช่นกัน ทำให้ประเทศเหล่านี้ไม่สามารถตัดสินใจครั้งใหญ่ได้ นอกจากจะปรึกษาหารือหรือขอความเห็นจากสหรัฐอเมริกาก่อน ผู้วิจัยมองว่า การไปเยือนซาอุดีอาระเบียของประธานาธิบดีทรัมป์ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.2017 อาจทำให้ซาอุดีอาระเบียมั่นใจที่จะนำนโยบายแข็งกร้าวมาใช้กับกาตาร์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า สถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มพันธมิตรอาหรับในแถบภูมิภาคอ่าวเปอร์เซียกับกาตาร์นั้น สอดคล้องกับวาระสำคัญของประธานาธิบดีทรัมป์ต่อภูมิภาคตะวันออกกลาง และในอีกด้านก็สอดคล้องกับความต้องการของซาอุดีอาระเบียและพันธมิตร เช่น การกดดันและลงโทษกาตาร์ การต่อต้านอิหร่าน การสกัดกั้นการเติบโตของกลุ่มภราดรภาพมุสลิม โดยประธานาธิบดีทรัมป์อาจเห็นด้วยกับซาอุดีอาระเบียที่สนับสนุนการต่อต้านการก่อการร้าย อย่างไรก็ตาม ยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าประธานาธิบดีทรัมป์เป็นผู้อยู่เบื้องหลังในการบังคับให้ซาอุดีอาระเบียตัดความสัมพันธ์กับกาตาร์ เพราะกาตาร์นั้นเป็นพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา และยังเป็นที่ตั้งของศูนย์บัญชาการส่วนล่วงหน้า (US Central Command: CENTCOM) รวมถึงเป็นที่ตั้งของฐานทัพอากาศสหรัฐอเมริกาที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคตะวันออกกลาง ที่ตั้งอยู่ในเมือง Al-Udiyd ทางตอนใต้ของประเทศด้วย¹¹⁴ ทั้งนี้ หลังซาอุดีอาระเบียประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ได้เพียงสองสัปดาห์ สหรัฐอเมริกากับกาตาร์ยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เช่น มีข้อตกลงความร่วมมือทางทหาร โดยกาตาร์ทำข้อตกลงซื้อขายเครื่องบินรบ F-15 ของสหรัฐอเมริกา¹¹⁵ อีกทั้งกองเรือรบของสหรัฐอเมริกาเดินทางไปร่วมปฏิบัติการซ้อมรบในกาตาร์¹¹⁶ นอกจากนี้ หากมองในระดับบุคคล ประธานาธิบดีทรัมป์ไม่ใช่ผู้นำที่มีอิทธิพลทางการเมืองเท่าใดนัก ด้วยบุคลิกเป็นคนไม่น่าเชื่อถือ หนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์เคยรวบรวมถ้อยแถลง

¹¹³ ศราวณี อารีย์ ,“ก้าวอย่างตะวันออกกลางหลังวิกฤตกาตาร์” <https://deepsouthwatch.org/node/11660> (สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2565)

¹¹⁴ The United States and Qatar: Strategic Partners Advancing Peace and Security <https://www.state.gov/the-united-states-and-qatar-strategic-partners-advancing-peace-and-security/#:~:text=Qatar%20is%20one%20of%20the,Middle%20East%20and%20Central%20Asia.> (accessed December 11, 2022)

¹¹⁵ Qatar signs \$12 billion deal to buy F-15 jets from U.S. [https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-boeing-idUSKBN19531Y_\(accessed December 11, 2022\)](https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-boeing-idUSKBN19531Y_(accessed December 11, 2022))

¹¹⁶ US naval warships arrive in Qatar for military exercise <https://www.aljazeera.com/news/2017/6/15/us-naval-warships-arrive-in-qatar-for-military-exercise> (accessed December 11, 2022)

ของประธานาธิบดีทรัมป์ พบว่าถ้อยแถลงของเขาอ้างความเท็จกว่า 30,000 ครั้ง ที่สร้างความเสียหาย และสร้างความเข้าใจผิดแก่ประชาคมโลก¹¹⁷ นอกจากนี้ ประธานาธิบดีทรัมป์ยังเคยวิจารณ์ ซาอุดีอาระเบียว่าอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ 9/11¹¹⁸ ด้วยเหตุผลดังกล่าวประธานาธิบดีทรัมป์จึงไม่น่าจะสามารถโน้มน้าวซาอุดีอาระเบียให้ตัดความสัมพันธ์กับกาตาร์ได้

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียและกาตาร์ในปัจจุบัน

ปัจจุบันแนวโน้มความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์คลี่คลายดีขึ้น เห็นได้จาก ตั้งแต่ปลายเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2020 เจ้าชายมุฮัมหมัด บิน ซัลมานแห่งซาอุดีอาระเบียได้พูดคุยทางโทรศัพท์กับประธานาธิบดีแอร์โดอันแห่งตุรกี เพื่อหาทางคลี่คลายปัญหาความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์ ซาอุดีอาระเบียได้เปิดเผยว่ากำลังหาทางยุติการปิดล้อมกาตาร์ และประกาศว่าใกล้จะบรรลุข้อตกลงขั้นสุดท้ายแล้ว ในขณะที่รัฐมนตรีต่างประเทศของกาตาร์ยืนยันทำนองเดียวกัน โดยกล่าวว่า มีความคืบหน้าบางอย่างที่คาดหวังได้ว่าจะนำมาสู่การยุติวิกฤตที่เกิดขึ้น ต่อมา GCC ประกาศว่าเจ้าชายมุฮัมหมัด บิน ซัลมานของซาอุดีอาระเบีย ได้เชิญเจ้าผู้ครองรัฐกาตาร์ เข้าร่วมการประชุมสุดยอด GCC ครั้งที่ 41 ในวันที่ 5 มกราคม ค.ศ. 2021 ซาอุดีอาระเบียและกาตาร์บรรลุข้อตกลงร่วมกันแล้วในการเปิดน่านฟ้า พรมแดนทางบก และทางทะเลระหว่างกัน รวมทั้งมีการประชุมและการลงนามร่วมกันในคำประกาศอัลอูลา (Al-Ula Declaration) หรือข้อตกลงความเป็นปึกแผ่นและเสถียรภาพ (Solidarity and Stability)¹¹⁹

สาเหตุที่ซาอุดีอาระเบียรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับกาตาร์มีความเป็นไปได้ว่าผลจากการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 2020 ที่ นายโจ ไบเดน ชนะประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และเป็นประธานาธิบดีคนต่อไป เพราะท่าทีหรือแนวนโยบายของไบเดนที่ผ่านมา ค่อนข้างเป็นปัญหาสำหรับซาอุดีอาระเบีย กล่าวคือ นายไบเดนมีแนวโน้มที่จะทบทวนความสัมพันธ์กับซาอุดีอาระเบียจากการสังหาร นายจามาล คาช็อกกี ใน ค.ศ. 2018 นอกจากนี้ ไบเดนจะกดดันซาอุดีอาระเบีย

¹¹⁷ Trump's false or misleading claims total 30,573 over 4 years <https://www.washingtonpost.com/politics/2021/01/24/trumps-false-or-misleading-claims-total-30573-over-four-years/> (accessed December 11, 2022)

¹¹⁸ Donald Trump Said Saudi Arabia Was Behind 9/11. Now He's Going There on His First Foreign Trip. <https://theintercept.com/2017/05/18/donald-trump-said-saudi-arabia-was-behind-911-now-hes-going-there-on-his-first-foreign-trip/> (accessed December 11, 2022)

¹¹⁹ ย้อนรอยข่าวอ่าวอาหรับ สู่การฟื้นคืนสัมพันธ์ซาอูฯ-กาตาร์ และการประชุม GCC ครั้งที่ 41 ที่อาจเป็นจุดเปลี่ยนการเมืองตะวันออกกลาง <https://thestandard.co/solidarity-and-stability-agreement-gcc-41/>. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2565.

กรณีปัญหาสิทธิมนุษยชนมากขึ้น¹²⁰ ซาอุดีอาระเบียจึงริบสร้างความเป็นเอกภาพในกลุ่ม GCC เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับสหรัฐอเมริกา จึงเป็นที่มาของกระบวนการพูดคุยระหว่างจนสามารถรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับกาตาร์ได้ในที่สุด

ข้อสังเกตจากความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์ใน ค.ศ.2017 อาจมองได้ว่าเป็นการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของซาอุดีอาระเบียเพราะความพยายามที่จะกระชับความร่วมมือระหว่างกลุ่มประเทศอาหรับเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายและต่อต้านอิหร่านนั้นทำให้กาตาร์แสวงหาพันธมิตรนอกกลุ่ม อีกทั้ง กาตาร์ทำให้เห็นว่าช่วงเวลาการตัดสัมพันธ์กว่า 3 ปี กาตาร์สามารถอยู่ได้อย่างมั่นคงโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากซาอุดีอาระเบียและมีอิสระในการดำเนินนโยบาย นอกจากนี้ ซาอุดีอาระเบียยอมฟื้นฟูความสัมพันธ์อย่างไม่มีเงื่อนไขและไม่พูดถึงความขัดแย้งที่ผ่านมาอาจมองได้ว่าเป็นชัยชนะของกาตาร์

บทสรุป

หากวิเคราะห์บรรยากาศในภูมิภาคตะวันออกกลาง อาจประเมินได้ว่าความขัดแย้งรอบใหม่น่าจะมาจากความขัดแย้งระหว่างกาตาร์กับซาอุดีอาระเบียที่มีมาอย่างต่อเนื่องในหลายมิติ เพราะความขัดแย้งระหว่างกาตาร์กับซาอุดีอาระเบียเป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ เพราะนับตั้งแต่ความขัดแย้งในประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนกระทั่งถึงวิกฤตการณ์ใน ค.ศ.2017 ทั้งสองประเทศมีท่าทีและจุดยืนด้านต่างประเทศขัดแย้งกันในหลายประเด็น เช่น กาตาร์ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ไม่คล้อยตามแนวทางของซาอุดีอาระเบีย กาตาร์มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับอิหร่าน และการมีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกันในการมองอนาคตภูมิภาคตะวันออกกลาง

ความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบียกับกาตาร์ครั้งล่าสุดใน ค.ศ.2017 ถือได้ว่าเป็นความขัดแย้งครั้งรุนแรงที่สุดนับตั้งแต่การก่อตั้ง GCC โดยสมมติฐานของบทความวิจัยได้คาดการณ์ว่าซาอุดีอาระเบียใช้ความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคตะวันออกกลางเพื่อเป็นการสั่งสอนกาตาร์เพราะการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อยกระดับบทบาทของกาตาร์ถูกมองว่าเป็นความพยายามเพื่อแข่งขันขยายอิทธิพลทางอำนาจและเศรษฐกิจกับซาอุดีอาระเบีย อีกทั้งการดำเนินนโยบายที่มุ่งผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลักมากกว่าการประนีประนอมกับผลประโยชน์ของ GCC ของกาตาร์ สร้างความไม่พอใจให้กับหลายประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง ซาอุดีอาระเบีย

¹²⁰ Why the Saudis Ended the Dispute With Qatar <https://agsiw.org/why-the-saudis-ended-the-dispute-with-qatar/> (accessed December 11, 2022)

ในฐานะมหาอำนาจของภูมิภาคตะวันออกเฉียงจึงใช้อำนาจหรืออิทธิพลบังคับหรือเจรจาต่อรองกับรัฐสมาชิกอื่น ๆ ตัดสัมพันธ์ทางการทูตและโดดเดี่ยวกาตาร์เพื่อไม่ให้รัฐอื่นเอาเป็นแบบอย่างการตัดความสัมพันธ์กับกาตาร์ในครั้งนี้ถือเป็นการแสดงถึงความเหนือกว่าทางอำนาจ โดยใช้มาตรการลงโทษขั้นเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจ อิทธิพล และผลประโยชน์ของซาอุดีอาระเบียและเป็นการจัดระเบียบภูมิภาคตะวันออกเฉียงใหม่ เพื่อให้กาตาร์กลับมาอยู่ในวงล้อมอำนาจและปฏิบัติตามแนวทางของตน ซาอุดีอาระเบียที่เคยยิ่งใหญ่ใน GCC มาตลอด แต่กลับถูกกาตาร์ดำเนินนโยบายเป็นเอกเทศไม่เป็นที่ตนต้องการ อีกทั้ง กาตาร์สามารถขึ้นมาแข่งขันขยายอิทธิพลเทียบเคียงสถานะของซาอุดีอาระเบียในหลายมิติ ทำให้ซาอุดีอาระเบียยอมรับไม่ได้ จึงเป็นที่มาของการที่ซาอุดีอาระเบียตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาตาร์ระหว่าง ค.ศ. 2017 – 2021

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กลุ่มประเทศ Gcc มีเป้าหมายที่จะพัฒนาเป็นกลุ่ม Gulf Union ในอนาคต. [Online]. แหล่งที่มา: https://ditp.go.th/contents_attach/85122/85122 [21 เมษายน 2565].
- ความขัดแย้งกาตาร์: ที่มาและผลกระทบ จากทรรศนะของ ดร.ศราวุฒิ อารีย์. [Online]. แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/496231> [29 เมษายน 2565].
- จิตติภัทร พูนขำ. มหาอำนาจกับสถาปัตยกรรมทางความมั่นคงในเอเชีย – แปะซิฟิก “เพื่อนบ้าน” พลวัตเชิงอำนาจ ความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560.
- ชาอูติอาระเบียยุคใหม่ ท้าทายทุกความเปลี่ยนแปลง. [Online]. แหล่งที่มา: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=44393 [August 13, 2022].
- ผู้นำเลบานอน หายตัว หลังเข้าเฝ้ากษัตริย์ซาอูฯ. [Online]. แหล่งที่มา: <https://www.voicetv.co.th/read/538648> [22 เมษายน 2565].
- ย้อนรอยราวอ่าวอาหรับ สู่การฟื้นคืนสัมพันธ์ซาอูฯ-กาตาร์ และการประชุม Gcc ครั้งที่ 41 ที่อาจเป็นจุดเปลี่ยนการเมืองตะวันออกกลาง. [Online]. แหล่งที่มา: <https://thestandard.co/solidarity-and-stability-agreement-gcc-41/> [27 เมษายน 2565].
- ยาสมิน ชัดดาร์. พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับตะวันออกกลาง : พัฒนาการและทิศทางของความสัมพันธ์. เอเชียปริทัศน์ 41, 2 (2561): 64 - 65.
- ราชอาณาจักรซาอูติอาระเบีย. [Online]. 2565. แหล่งที่มา: <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1c15e39c3060009fd4> [7 กุมภาพันธ์ 2565].
- วิกฤตกาตาร์ : ซาอูฯ กับอียิปต์ ร่วมมือชาติอื่นตัดสัมพันธ์. [Online]. 2560. แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-40161395> [21 เมษายน 2565].
- วิศรุฒ เอี่ยมประกอบกิจ และ ภัทรารุช ภาหา. พลวัตความมั่นคงภูมิภาคตะวันออกกลาง: ทิศทางโอกาส และความร่วมมือ บนความขัดแย้ง. วารสารมุมมองความมั่นคง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (2564): 9.
- ศราวุฒิ อารีย์. ตะวันออกกลางหลังอาหรับสปริง : อิสลามการเมือง มหาอำนาจ ประชาธิปไตย และการก่อการร้าย. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สิงหาคม (2561): 80.

———. สารานุกรมตะวันออกกลาง: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. ใน โครงการจัดทำสารานุกรมตะวันออกกลาง. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2551.

สัมพันธ์ “ซาอูฯ-กาตาร์” ระล่ำ เริ่ม “ชัลวาโปรเจกต์” แยกพรมแดน. [Online]. แหล่งที่มา: <https://www.prachachat.net/facebook-instant-article/news-215326> [27 เมษายน 2565].

อดิ๊บ ยูซุฟ. กลุ่มภราดรภาพมุสลิมภัยคุกคามต่อซาอุดีอาระเบีย. วารสารเอเชียปริทัศน์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 4, 8 (2560): 19 – 21.

อาทิตย์ ทองอินทร์. การต่างประเทศของซาอุดีอาระเบีย ในรัชสมัยของกษัตริย์ซัลมาน อิบน์ อับดุล อะซีซ: มุมมองระดับภูมิภาค. เอเชียปริทัศน์ 39, 2 (2561): 5.

ภาษาต่างประเทศ

3 7th Gcc Summit Issues Final Communiqué. [Online]. Available from: <https://www.arabnews.com/node/1021001/saudi-arabia> [June 24, 2023].

Bahrain's King Visits Saudi Allies Amid Protests. [Online]. Available from: <https://www.cbsnews.com/news/bahrain-king-visits-saudi-allies-amid-protests/> [June 28, 2023].

Bahrain Authorities Block Al Jazeera from Gcc Summit. [Online]. Available from: <https://www.aljazeera.com/news/2016/12/6/bahrain-authorities-block-al-jazeera-from-gcc-summit> [June 24, 2023].

Bahrain Issues Statement on Cutting Relations with Qatar Bahrain Issues Statement on Cutting Relations with Qatar - Bahrain Ofw. [Online]. [September 25, 2022].

Blockade of Qatar: Expectations and Repercussions. [Online]. Available from: <https://studies.aljazeera.net/en/positionpapers/2017/07/blockade-qatar-expectations-repercussions-170702083909669.html> [June 24, 2023].

Cooperation in the Arabian Gulf. [Online]. Available from: <https://www.aljazeera.com/news/2005/5/8/cooperation-in-the-arabian-gulf> [August 7, 2022].

Destradi, S. Empire, Hegemony, and Leadership: Developing a Research Framework for the Study of Regional Powers. GIGA German Institute of Global and Area Studies, June 2008.

- Detlef Nolte, How to Compare Regional Powers: Analytical Concepts and Research Topics.** [Online]. Available from: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/38289> [September 11, 2022].
- Donald Trump Said Saudi Arabia Was Behind 9/11. Now He's Going There on His First Foreign Trip.** [Online]. Available from: <https://theintercept.com/2017/05/18/donald-trump-said-saudi-arabia-was-behind-911-now-hes-going-there-on-his-first-foreign-trip/> [December 11, 2022].
- Drive Them Out': Trump Calls on Muslims to Share Burden in Terror Fight.** [Online]. Available from: <https://edition.cnn.com/2017/05/21/politics/trump-muslim-speech-saudi-arabia/index.html> [April 21, 2022].
- Emboldened yet Vulnerable: The Changing Foreign Policies of Qatar and Saudi Arabia.** [Online]. Available from: https://www.files.ethz.ch/isn/182031/Emboldened%20yet%20vulnerable_%20the%20changing%20foreign%20policies%20of%20Qatar%20and%20Saudi%20Arabia.pdf [November 25, 2022].
- Exclusive: The Secret Documents That Help Explain the Qatar Crisis.** [Online]. Available from: <https://edition.cnn.com/2017/07/10/politics/secret-documents-qatar-crisis-gulf-saudi/index.html> [December 10, 2022].
- F. Gregory Gause III. Saudi Arabia in the New Middle East. In Council Special Report No.63. New York: Council on Foreign Relations, Center for Preventive Actions, 2014.
- Five Arab Countries Cut Ties with Qatar for 'Supporting Terrorism'.** [Online]. Available from: https://news.cgtn.com/news/3d51444d3245444e/share_p.html [November 25, 2022].
- Foreign Policy since the End of the Persian Gulf War.** [Online]. Available from: <https://www.britannica.com/place/Saudi-Arabia/Foreign-policy-since-the-end-of-the-Persian-Gulf-War> [April 24, 2022].
- Gcc's Economic Cooperation and Integration: Achievements and Hurdles.** [Online]. Available from: <https://studies.aljazeera.net/en/dossiers/2015/03/20153316186783839.html> [July 20, 2022].

- Gcc Failure: An Opportunity for Democracy in the Gulf.** [Online]. Available from: <https://www.sharnoffsglobalviews.com/gcc-failure-democracy-454/> [July 20, 2022].
- General Information About the Kingdom of Saudi Arabia.** [Online]. Available from: <https://www.stats.gov.sa/en/page/259#:~:text=Area%3A,of%20around%20%2C000%2C000%20square%20kilometers> [August 1, 2022].
- The Godfather, Saudi-Style': Inside the Palace Coup That Brought Mbs to Power.** [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2022/nov/29/mbs-v-mbn-the-bitter-power-struggle-between-rival-saudi-princes> [June 21, 2023].
- Gregory Papish Saudi Arabia Vs. Qatar: The Battle for Regional Hegemony the Rise of Al-Jazeera's Influence.** [Online]. Available from: <https://docplayer.net/198233095-Saudi-arabia-vs-qatar-the-battle-for-regional-hegemony-the-rise-of-al-jazeera-s-influence.html> [March 19, 2022].
- How a Saudi-Led Alliance Battling an Iran-Backed Militia Devastated Yemen.** [Online]. Available from: <https://www.nytimes.com/2022/04/07/world/middleeast/yemen-war-saudi-arabia.html> [April 21, 2022].
- How Qatar Came to Host the Taliban.** [Online]. Available from: <https://www.bbc.com/news/world-asia-23007401> [April 27, 2022].
- How Saudi Arabia Is Tying Its Oil and Foreign Policies Together.** [Online]. Available from: <https://www.belfercenter.org/publication/how-saudi-arabia-tying-its-oil-and-foreign-policies-together> [August 1, 2022].
- Iranian Saudi Rivalry over the Regional Role. Syria as a Model.** [Online]. Available from: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/REPS-07-2019-0094/full/html> [September 25, 2022].
- The Iraq War.** [Online]. Available from: <https://www.cfr.org/timeline/iraq-war> [April 21, 2022].
- Iraq's Muqtada Al-Sadr Makes Rare Saudi Visit** **Iraq's Muqtada Al-Sadr Makes Rare Saudi Visit.** [Online]. Available from: Al Jazeera [September 25, 2022].

- Isaac Odion Iyayi, Bashiru Salihu Adigun Olalekan Waheed “Iran-Qatar Relations and the Gulf Regional Crisis”.** [Online]. Available from: https://www.researchgate.net/publication/355245404_Iran-Qatar_Relations_And_The_Gulf_Regional_Crisis [March 19, 2022].
- King Salman’s Visit to Qatar Will Strengthen Relations: Saudi Envoy.** [Online]. Available from: <https://www.gulf-times.com/story/523494/king-salmans-visit-to-qatar-will-strengthen-relations-saudi-envoy> [June 24, 2023].
- Kingdom of Saudi Arabia Cuts Off Diplomatic and Consular Relations with the State of Qatar.** [Online]. Available from: <https://www.spa.gov.sa/viewfullstory.php?lang=ar&newsid=1637278> [Jan 21, 2022].
- Lebanon Accuses Saudi Arabia of Holding Its Pm Hostage.** [Online]. Available from: <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-politics-idUSKBN1DF18A> [August 1, 2022].
- Miño, P. G. D., and Martínez, D. H. The Salman Doctrine in Saudi Arabia’s Foreign Policy: Objectives and the Use of Military Forces. Brazilian Journal of Strategy & International Relations Austral, Dec. (2019): 113-114.
- Negri, A. Gulf Regional Crisis: Qatar-Saudi Arabia Rivalry, Tensions within the Gulf Cooperation Council Geographical Overview. The Euro-Mediterranean Partnership and Other Actors, 2018.
- Qatar-Gulf Crisis: All the Latest Updates.** [Online]. Available from: <https://www.aljazeera.com/news/2018/8/2/qatar-gulf-crisis-all-the-latest-updates> [June 24, 2023].
- The Qatar Crisis : “Why Key Arab Countries Have Cut Ties with Qatar”.** [Online]. Available from: http://pomeps.org/wp-content/uploads/2017/10/POMEPS_GCC_Qatar-Crisis.pdf [December 10, 2022].
- The Qatar Crisis “Hacking, Bots and Information Wars in the Qatar Spat”.** [Online]. Available from: http://pomeps.org/wpcontent/uploads/2017/10/POMEPS_GCC_Qatar-Crisis.pdf [December 10, 2022].
- Qatar Crisis: A Beginning to the End?** [Online]. Available from: <https://www.chathamhouse.org/2021/01/qatar-crisis-beginning-end> [December 10, 2022].

- Qatar Crisis: What You Need to Know.** [Online]. Available from: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-40173757> [April 25, 2022].
- Qatar Signs \$12 Billion Deal to Buy F-15 Jets from U.S.** [Online]. Available from: <https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-boeing-idUSKBN19531Y> [December 11, 2022].
- The Rise of the Gulf: Saudi Arabia as a Global Player.** [Online]. Available from: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=95fde250-c6a5-3da6-f724-1bc080781bd2&groupId=252038 [April 25, 2022].
- A Saudi-Led Bloc Boycotting Qatar Has 'Bribed and Blackmailed' Several African Countries to Join Its Attempt to Isolate the Country, Qatar's Foreign Minister Has Said.** [Online]. Available from: <https://www.newarab.com/news/saudi-led-bloc-bribed-african-countries-join-qatar-crisis> [June 28, 2023].
- Saudi-Led Qatar Blockade Brings Iran, Turkey Together.** [Online]. Available from: <https://www.al-monitor.com/originals/2017/06/saudi-qatar-blockade-iran-turkey-convergence-crisis.html> [November 25, 2022].
- Saudi Arabia 2021 International Religious Freedom Report.** [Online]. Available from: <https://www.State.Gov/Wp-Content/Uploads/2022/05/Saudi-Arabia-2021-International-Religious-Freedom-Report.Pdf> [August 1, 2022].
- Saudi Arabia and Its Neighbours: A Troubled Relationship.** [Online]. Available from: <https://studies.aljazeera.net/ar/node/1530> [April 25, 2022].
- Saudi Arabia May Dig Canal to Turn Qatar into an Island.** [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/01/saudi-arabia-may-dig-canal-to-turn-qatar-into-an-island> [January 28, 2022].
- Saudi Arabia Was a Leading Proponent of the 1973 Embargo. The 1973 Arab Oil Embargo: The Old Rules No Longer Apply** [Online]. Available from: <https://www.npr.org/sections/parallels/2013/10/15/234771573/the-1973-arab-oil-embargo-the-old-rules-no-longer-apply> [August 7, 2022].
- Saudi Arabia: Aid as a Primary Foreign Policy Tool.** [Online]. Available from: <https://carnegieendowment.org/2020/06/09/saudi-arabia-aid-as-primary-foreign-policy-tool-pub-82003> [August 7, 2022].

- Saudi Arabia's Attempt to Silence Al Jazeera Is Outrageous.** [Online]. Available from: <https://www.economist.com/leaders/2017/06/29/saudi-arabias-attempt-to-silence-al-jazeera-is-outrageous> [June 21, 2023].
- Saudi Troops Enter Bahrain to Help Put Down Unrest.** [Online]. Available from: <https://www.nytimes.com/2011/03/15/world/middleeast/15bahrain.html> [August 1, 2022].
- Saudi Vision 2030 as Political Policy to Maintain Ibn Saud's Regime.** [Online]. Available from: <https://www.ilkogretim-online.org/fulltext/218-1622031921.pdf> [August 13, 2022].
- "Secretariat General of the Gulf Cooperation Council,"** [Online]. n.d. Available from: <https://www.gcc-sg.org/en-us/AboutGCC/Pages/Primarylaw.aspx> [20 Jan, 2022].
- Tamkin, E., and Gramer, R. **Why Did Several Arab Countries Suddenly Cut Ties with Qatar** [Online]. Available from: <https://foreignpolicy.com/2017/06/05/why-did-several-arab-countries-suddenly-cut-ties-with-qatar/> [March 19, 2022].
- The Council on Foreign Relations. **The Iraq War** [Online]. Available from: <https://www.cfr.org/timeline/iraq-war> [accessed April 21, 2022].
- The Guardian. **Patrick Wintour, "Qatar Given 10 Days to Meet 13 Sweeping Demands by Saudi Arabia"** [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/23/close-aljazeera-saudi-arabia-issues-qatar-with-13-demands-to-end-blockade> [June 23, 2017].
- Timeline of Qatar-Gcc Disputes from 1991 to 2017.** [Online]. Available from: <https://www.aljazeera.com/features/2017/6/9/timeline-of-qatar-gcc-disputes-from-1991-to-2017>
- Tribe and Tribal Ideology in Arabian Gulf States Foreign Policy Making: A Case Study of the Qatar Crisis.** [Online]. Available from: https://www.academia.edu/40048299/TRIBE_AND_TRIBAL_IDEOLOGY_IN_ARABIAN_GULF_STATES_FOREIGN_POLICY_MAKING_A_CASE_STUDY_OF_THE_QATAR_CRISIS_Analysis_NOOF_ALDOSARI [June 28, 2023].

- The Trump Visit to Saudi Arabia: Time for Course Correction.** [Online]. Available from: <https://eng-archive.aawsat.com/abdulaziz-sager/opinion/trump-visit-saudi-arabia-time-course-correction> [April 27, 2022].
- Trump's False or Misleading Claims Total 30,573 over 4 Years.** [Online]. Available from: <https://www.washingtonpost.com/politics/2021/01/24/trumps-false-or-misleading-claims-total-30573-over-four-years/> [December 11, 2022].
- The U.S. And Saudi Arabia since the 1930s.** [Online]. Available from: <https://www.fpri.org/docs/media/fn1421-me-ottaway.pdf> [August 1, 2022].
- The United States and Qatar: Strategic Partners Advancing Peace and Security.** [Online]. Available from: [https://www.state.gov/the-united-states-and-qatar-strategic-partners-advancing-peace-and-security/#:~:text=Qatar% 2 0 is% 2 0 on e% 2 0 of% 2 0 the,Middle% 2 0 East% 2 0 and% 2 0 Central% 2 0 Asia](https://www.state.gov/the-united-states-and-qatar-strategic-partners-advancing-peace-and-security/#:~:text=Qatar%20is%20one%20of%20the,Middle%20East%20and%20Central%20Asia) [December 11, 2022].
- Us Naval Warships Arrive in Qatar for Military Exercise.** [Online]. Available from: <https://www.aljazeera.com/news/2017/6/15/us-naval-warships-arrive-in-qatar-for-military-exercise> [December 11, 2022].
- Wealthy Qatar Tries to Build Niche as Conflict Mediator.** [Online]. Available from: <https://www.reuters.com/article/uk-diplomacy-qatar-analysis-idUKTRE6531ZO20100604> [October 4, 2022].
- What Is the Muslim Brotherhood?** [Online]. Available from: <https://www.aljazeera.com/features/2017/6/18/what-is-the-muslim-brotherhood> [December 10, 2022].
- Why America Turned Off Al Jazeera.** [Online]. Available from: <https://www.nytimes.com/2016/02/18/opinion/why-america-turned-off-al-jazeera.html> [November 25, 2022].
- Why Is Saudi Arabia Finally Engaging with Iraq?** [Online]. Available from: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/12/04/why-is-saudi-arabia-finally-engaging-with-iraq/> [September 25, 2022].
- Why Saudi Arabia Hates Al Jazeera So Much.** [Online]. Available from: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/06/23/why-saudi-arabia-hates-al-jazeera-so-much/> [June 21, 2023].

Why the Saudis Ended the Dispute with Qatar. [Online]. Available from: <https://agsiw.org/why-the-saudis-ended-the-dispute-with-qatar/> [December 11, 2022].

worldometers. **Oil Reserves in Saudi Arabia** [Online]. Available from: <https://www.worldometers.info/oil/saudi-arabia-oil/> [July 20,2022].

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นางสาวปณัสยา พหลเดชา

วุฒิการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY